

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Obviněný v přípravném trestním řízení

Zpracoval: Bc. Dušan Bouchal

Konzultant diplomové práce: JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Plzeň 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 15. června 2012

.....

podpis

Poděkování

V úvodu diplomové práce bych chtěl poděkovat JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D., za odborné vedení, připomínky a poskytnuté konzultace.

Vedle toho chci poděkovat svojí ženě Pavle Bouchalové a svým dětem za poskytnutí klidného rodinného zázemí a dostatku časového prostoru pro zpracování této práce.

Obsah

Úvod	7
1. Jednotlivé fáze trestního řízení	
1.1. Šetření podle § 158 odst. 1 trestního řádu	9
1.2. Prověřování podle § 158 odst. 3 trestního řád	10
1.2.1. Zaslání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení státnímu zástupci	12
1.2.2. Neodkladné a neopakovatelné úkony	13
1.2.3. Úkony po zahájení úkonů trestního řízení	14
1.2.4. Právní pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 4 trestního řádu	15
1.3. Vyšetřování podle § 160 odst. 1 trestního řádu	16
2. Podezřelý	21
3. Zkrácené přípravné řízení	22
3.1. Práva podezřelého ve zkráceném přípravném řízení	24
4. Obviněný	26
4.1. Práva obviněného	28
4.2. Obhájce.....	37
4.2.1. Nutná obhajoba	39
4.3. Vazba	42
4.4. Zadržení	49
4.4.1. Zadržení obviněného	49
4.4.2. Zadržení osoby podezřelé	51
4.5. Vydání věci.....	52
5. Výslech obviněného	53
5.1. Předvolání a předvedení	53
5.2. Výslech obviněného	56
6. Některé zvláštní způsoby dokazování	63
6.1. Konfrontace	63
6.2. Rekognice	64
6.3. Vyšetřovací pokus	65
6.4. Rekonstrukce	67

6.5. Prověrka na místě	68
7. Soudní judikatura.....	69
8. Shrnutí, závěr a doporučení.....	76
Cizojazyčné resumé.....	79
Seznam použité literatury	82

Úvod

Tato diplomová práce je zpracována na téma obviněný v přípravném trestním řízení. Bude se tedy jednat o osobu, proti které se vede trestní řízení. Osobou, proti které se trestní řízení vede, je podezřelý, když se proti němu konají úkony před sdělením obvinění, dále podezřelý ve zkráceném přípravném řízení, obviněný a též obžalovaný, stejně jako odsouzený, který vykonává uložený trest, např. v řízení o tom, zda má být podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo zda se v případě podmíněného propuštění osvědčil. Patří sem i podmíněně odsouzený, když se koná řízení o osvědčení nebo zda bude nařízen výkon trestu odnětí svobody, a odsouzený v řízení o návrhu na povolení obnovy. Tím, proti němuž se vede řízení, je také osoba, proti níž již trestní stíhání skončilo, např. usnesením o zastavení trestního stíhání nebo rozsudkem soudu, a následně se koná řízení o uložení ochranného opatření, buď k návrhu státního zástupce, nebo poté, co si soud vyhradil rozhodnutí o ochranném opatření do veřejného zasedání. Osoba, proti níž se řízení vede, je stranou v trestním řízení.¹

Podezřelý je osoba, podezřelá ze spáchání trestného činu. Osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, u níž je dán některý z důvodů vazby, může policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. Obviněný je podle trestního řádu ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání, a to až do nařízení hlavního líčení soudem. Obviněným se rozumí také obžalovaný a odsouzený.²

Trestní řízení začíná okamžikem, kdy orgán činný v trestním řízení zjistí podezření ze spáchání trestného činu a končí až skončením vykonávacího řízení, případně až řízením o mimořádných opravných prostředcích. Trestní stíhání je pak úsek řízení od zahájení trestního stíhání osoby jako obviněného nebo od doručení návrhu na potrestání soudu ve zkráceném přípravném řízení až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí ve věci orgánu činného v trestním řízení nebo rozhodnutí o schválení narovnání. Přípravným řízením se potom rozumí

---

¹ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 6

² Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 7

úsek řízení podle trestního řádu od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání.³

Lidská a občanská práva jsou nejenom nedotknutelnou a všeobecnou hodnotou, ale především úhelným kamenem konstrukce deklarace a realizace ústavního práva jakékoliv lidské bytosti, která je nadaná rozumem a svědomím a každého svobodného a demokratického státu, který je založen na úctě k zásadám občanské společnosti a právního státu.⁴

Práva obviněného musejí vycházet z celosvětové lidských a dalších práv, která jsou obsažena v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, oba z roku 1966, vstoupily v platnost 1976. Rada Evropy přijala v roce 1950 Úmluvu o ochraně lidských práv a lidských svobod, která je závazná pro Českou republiku od 1.1.1993.⁵

---

³ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 7

⁴ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 217

⁵ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 221

1. Jednotlivé fáze trestního řízení

Komplexní trestní řízení se skládá z jednotlivých dílčích fází, které probíhají před orgány činnými v trestním řízení. Ve všech těchto fázích má osoba, proti které se řízení vede svá práva, která jsou zaručena právními normami a mezinárodním právem. První fází trestního řízení jsou zejména úkony obsažené v ustanovení § 158 odst. 1 tr. řádu násl., zákona č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním, dále jen trestní řád, druhá fáze začíná vyhotovením Záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle ust. § 158 odst. 3 trestního řádu. Poslední fází trestního řízení, která je v této diplomové práci zpracována je vyšetřování, které začíná vyhotovením Usnesení o zahájení trestního stíhání podle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu.

V jednotlivých fázích trestního řízení se shromažďují důkazy jak ve prospěch, tak v neprospěch osoby, proti které se trestní řízení vede.

Nezákonně získaný důkaz nemůže být důkazem přípustným v trestním řízení, pokud jeho nezákonnost není odstranitelná a následně i odstraněna.⁶

1.1. Šetření podle § 158 odst. 1 trestního řádu

Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti. Oznamovatel se musí poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních. V této fázi trestního řízení provádí policejní orgán úkony převážně podle zákona o policii, a to takové, které

---

⁶ Záhora J., Teoretické a praktické problémy dokazovania, pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi DrSc., *Bratislavská vysoká škola práva 2008*, s. 23

směřují k odhalení skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu. Tyto úkony zpravidla předcházejí sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

Policejní orgán je povinen učinit všechna nezbytná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a to především na základě vlastních poznatků, trestních oznámení a podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu. Policejní orgán nekoná pouze na základě trestních oznámení, ale především na základě vlastních poznatků. To znamená, že nemá vyčkávat na trestní oznámení, ale sám má šetřit všechny případy, kde poznatky nasvědčují spáchání trestného činu. Podněty k trestnímu stíhání docházejí také např. od operativních a pátracích orgánů, kontrolních orgánů nebo jsou čerpány z hromadných sdělovacích prostředků, např. z televizního zpravodajství, tisku apod., z písemných výzev, letáků, plakátů, atd.⁷

1.2. Prověřování podle § 158 odst. 3 trestního řádu

Druhou fází trestního řízení je tzv. prověřování, které začíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. V této fázi všechny skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin.

Povinností policejního orgánu je neprodlené sepsání záznamu, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dozvěděl. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména:

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,

---

⁷ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 tr. řádu provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 tr. řádu snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených v § 76 tr. řádu zadržet podezřelou osobu,
- h) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

V § 158 odst. 3 trestního řádu vymezuje zákon jeho počátek, když stanoví, že o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dozvěděl (tzv. záznam o zahájení úkonů trestního řízení).

Smyslem záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je:

- a) vymezení počátku přípravného řízení a tím i celého trestního řízení,
- b) informace státního zástupce, který okamžikem, kdy mu byl záznam doručen, může vykonávat dozor v přípravném řízení, protože doručení záznamu se dozví o tom, že v dané věci probíhají úkony trestního řízení .

V záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejní orgán uvede:

- a) skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, kterými se rozumí jakékoli konkrétní skutečnosti, které nasvědčují spáchání trestného činu, a
- b) způsob, jakým se o nich dozvěděl, kdy přichází v úvahu zejména vlastní operativní šetření, trestní oznámení nebo i jakýkoli jiný způsob (např. z veřejných sdělovacích prostředků – tisku, televize, rozhlasu, dále z internetu, letáků, plakátů, apod.).

Skutkovými okolnostmi, pro které se řízení zahajuje, se rozumí vymezení konkrétních dosud policejním orgánem zjištěných nebo mu sdělených skutečností, které nasvědčují spáchání trestného činu a z nichž lze usuzovat i na možnou právní kvalifikaci nebo kvalifikace. Zákon nevyžaduje, aby policejní orgán uvedl

v záznamu i právní kvalifikaci, a to především vzhledem k tomu, že se v záznamu nevymezuje skutek, ale bylo by vhodné alespoň v úvahu přicházející právní kvalifikace uvést, neboť jde o zahájení trestního řízení, které vždy směřuje k zjištění a objasnění některého trestného činu.

V záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je možno také uvést i jména a příjmení a další základní osobní údaje poškozeného, je-li znám, podezřelého a dále též oznamovatele.⁸

Jak již bylo uvedeno, policejní orgán je povinen převzít osobní, telefonické, písemné nebo jinak učiněné oznámení o skutečnostech, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Pokud je z obsahu trestního oznámení patrné, že se jedná o trestný čin, popřípadě kdo je jeho pachatelem, a není potřebné bezprostředně provádět úkony k zabránění pokračování trestného činu, je policejní orgán povinen sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení a oznamovatele vyslechnout podle jeho procesního postavení.⁹

1.2.1. Zaslání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení státnímu zástupci

Opis záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je třeba zaslat do 48 hodin státnímu zástupci, aby byl informován o tom, že se vede v této věci trestní řízení, a mohl vykonávat dozor v přípravném řízení. Zákon zde používá pojem zaslat, vyžaduje tedy jen odeslání do 48 hodin, nikoli doručení v této lhůtě státnímu zástupci.¹⁰

K objasnění a prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně záznam o zahájení úkonů trestního řízení, opatřuje podklady a nezbytná vysvětlení, vyhledává a zajišťuje místo činu, předměty a stopy trestného činu, provádí další úkony. Dokumentace o úkonech,

---

⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

⁹ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 24-25

¹⁰ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

kteřé byly podkladem k zahájení trestního řízení nebo k jinému rozhodnutí policejního orgánu, tvoří nedílnou součást trestního spisu.¹¹

1.2.2. Neodkladné a neopakovatelné úkony

Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. Neodkladnými úkony mohou být zejména úkony uvedené v § 158 odst. 3 písm. d) až f) tr. řádu, např. ohledání místa činu, provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, pořizování zvukových nebo obrazových záznamů, snímání daktyloskopických otisků, apod., dále podněty či žádosti policejního orgánu k vydání předchozího souhlasu nebo příkazu či povolení státního zástupce, podání návrhu na vydání rozhodnutí soudu, jakož i všechny úkony, k nimž je podle trestního řádu třeba takového předchozího souhlasu, příkazu nebo povolení státního zástupce, byly-li provedeny policejním orgánem bez jeho souhlasu. Neopakovatelnými úkony zde mohou být především úkony týkající se osob, které mohou být v době bezprostředně následující po předpokládaném provedení úkonu pro orgány činné v trestním řízení nedosažitelné, např. cizince, který odjíždí do zahraničí a již se do České republiky nevrátí.¹²

Provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů v trestním řízení umožňuje trestní řád v různých procesních situacích. Jde o takový úkon, který vzhledem k jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání určité osoby. Takovéto nebezpečí hrozí zejména nějaké významné informaci, která má být úkonem teprve získána, jde například o ohledání místa činu nebo o prohlídku těla a odběr krve. Neodkladné úkony mohou být provedeny před zahájením trestního řízení, ačkoli jinak, nebýt jejich neodkladnosti, se zpravidla provádějí až po zahájení trestního stíhání. Tyto úkony jsou přípustné, pokud nelze zahájit trestní

---

¹¹ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení

¹² Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

stíhání z toho důvodu, že osoba, která má být obviněna není známa nebo ji nemá orgán činný v trestním řízení k dispozici. Naproti tomu neopakovatelný úkon je takový, který nebude možno provést před soudem, jedná se například o výslech osoby, jejíž život je vážně ohrožen, nebo o rekognici. Zásadní rozdíl mezi neodkladností a neopakovatelností úkonu je ten, že neodkladnost úkonu se vztahuje k okamžiku zahájení trestního stíhání, zatímco neopakovatelnost úkonu se vztahuje až k řízení před soudem. Provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů je zahájeno přípravné trestní řízení, nikoli však trestní stíhání. O neodkladném nebo neopakovatelném úkonu musí orgán činný v trestním řízení sepsat protokol, v němž musí mimo obecných náležitostí uvést, na základě jakých skutečností se úkon považuje za neodkladný nebo neopakovatelný. Výsledky z neodkladných nebo neopakovatelných úkonů lze použít v trestním řízení jako důkaz.¹³

Úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí být po zahájení trestního stíhání opakovány, pokud byly provedeny způsobem, odpovídajícím ustanovení trestního řádu. V případě, že nebylo postupováno v souladu se zákonem, je nezbytné tyto úkony opakovat po zahájení trestního stíhání.¹⁴

1.2.3. Úkony po zahájení úkonů trestního řízení

Policejní orgán po sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení opatřuje potřebné podklady, kterými mohou být např. písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, různé doklady, např. účetní doklady, revizní zprávy, obchodní smlouvy, apod., či doličné a jiné věci. O vysvětlení se sepíše úřední záznam, dále zajišťuje stopy trestného činu, kterými jsou např. stopy mechanoskopické, nosologické, daktyloskopické, stopy na těle poškozené, a nebo jiné osoby, pachové stopy, jakož i mikroskopy. Dále se jedná o stopy, ať už na

---

¹³ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

¹⁴ Šámal P., *Zamyšlení nad judikaturou k neodkladným a neopakovatelným úkonům*, Soudní rozhledy 1/1998, s. 1

místě činu či jinde, nebo na základě ohledání, vydání a odnětí věci důležité pro trestní řízení, domovní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků, osobní prohlídky, vstupu do obydlí, zadržení, otevření, záměny a sledování zásilek. Za právní osobu zpravidla podává vysvětlení statutární orgán nebo jiný zaměstnanec nebo člen v návaznosti na vnitřní organizační předpisy. Za státní orgán jeho ředitel, vedoucí, atd. anebo jiný zaměstnanec v návaznosti na vnitřní organizační předpisy, nebo je-li to vzhledem k jeho pracovnímu zařazení obvyklé, popř. výjimečně i zástupce na základě plné moci či pověření. Při pořizování zvukových a obrazových záznamů osob, snímání daktyloskopických otisků, provádění prohlídky těla a jeho zevního měření musí být zároveň splněna podmínka, že je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu.¹⁵

1.2.4. Právní pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 4 trestního řádu

Listina základních práv a svobod zaručuje každému právo na právní pomoc při podávání vysvětlení v řízení před soudy, státními orgány či orgány veřejné správy a to od počátku. Vzhledem k tomu, že jde o právo osoby podávající vysvětlení, není policejní orgán povinen jakýmkoli způsobem opatrovat právní pomoc advokáta.¹⁶ Zde se bude jednat o fázi trestního řízení, kdy ještě nebylo zahájeno trestní řízení.

Pokud by však vysvětlující osoba po zákonném poučení požádala o právní pomoc advokáta, přičemž by neměla žádné vlastní prostředky k zajištění spojení např. mobilní telefon, policejní orgán poskytne možnost telefonicky se s advokátem spojit, a tuto skutečnost s případným výsledkem poznamená do úředního záznamu sepisovaného o podání vysvětlení. V zájmu zabezpečování kvalitní právní pomoci je k výkonu tohoto oprávnění zmocněn jen advokát, a

---

¹⁵ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

¹⁶ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

proto nemůže poskytovat právní pomoc tzv. obecný zmocněnec, což je odůvodněno složitostí a povahou trestního řízení. Účast advokáta se zde omezuje pouze na právní pomoc. Nejde o činnost, která by byla plně srovnatelná s účastí obhájce obviněného. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat, např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže se domáhat v souvislosti s podáním vysvětlení nahlédnutí do spisu, požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní, apod. V těchto případech se navíc neseписuje protokol, ale pouze úřední záznam a proto advokátovi nepřísluší ani oprávnění činit námitky proti průběhu úkonu a obsahu protokolu. Může však v tomto směru poskytnout právní pomoc svému klientovi spočívající v tom, aby takové námitky sám uplatnil, a to včetně způsobu jejich uplatnění. V případě, že státní zástupce při výkonu dozoru zjistí, že policejní orgán neumožnil osobě podávající vysvětlení právní pomoc advokáta, ač tomu nic nebránilo (např. advokát se dostavil společně se svým klientem), nařídí opakování tohoto úkonu.¹⁷

1.3. Vyšetřování podle § 160 odst. 1 trestního řádu

Třetí fází trestního řízení je tzv. vyšetřování, které začíná vyhotovením Usnesení o zahájení trestního stíhání a předáním tohoto usnesení konkrétní osobě, která je od tohoto okamžiku osobou obviněnou ze spáchání trestného činu.

Vyšetřování lze zahájit pouze za předpokladu, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Policejní orgán rozhodne neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k odložení věci. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován. V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které

---

¹⁷ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1195 - 1223

odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání musí orgán činný v trestním řízení doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci, u kterého počíná běžet lhůta k doručení od jeho zvolení nebo ustanovení. Pokud vyjde během vyšetřování najevo, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, je jiným trestným činem, než jak byl v usnesení o zahájení trestního stíhání právně posouzen, upozorní na to policejní orgán obviněného a učiní o tom záznam do protokolu. Proti usnesení o zahájení trestního stíhání je přípustná stížnost. Účinky ve vztahu k obviněnému nastávají až doručením usnesení o zahájení trestního stíhání, které musí obviněný převzít, bez možnosti uložení doručované zásilky. Jinak usnesení o zahájení trestního stíhání má účinky již od jeho vydání, neboť zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává takové stížnosti odkladný účinek, a proto je usnesení předběžně vykonatelné. Vyšetřování jako třetí fáze přípravného řízení začíná z pohledu vnitřní vázanosti orgánu činného v trestním řízení vydaným usnesením okamžikem vyhotovení tohoto usnesení a dále momentem, kdy bylo rozesláno všem oprávněným osobám. Zahájení trestního stíhání je tak úkonem, který má velmi závažné dopady na obviněného. Účinky zahájení trestního stíhání vůči osobě, proti níž se řízení vede, tedy nastávají až oznámením usnesení o zahájení trestního stíhání osobě, která má být takto obviněna. Současně je výrazně propojeno zejména opatřování a provádění důkazů v obou fázích přípravného řízení, kdy důkazy opatřené v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, včetně odborných vyjádření, znaleckých posudků, protokolů o ohledání věci a místa činu, provedené zkoušky krve, atd. a výslechy svědků a rekognicí za účasti soudce, příp. i zvukových, obrazových a jiných záznamů pořízených při použití operativně pátracích prostředků, apod., není třeba opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu. Pokud ovšem byly před zahájením trestního stíhání provedeny výslechy svědků, lze je opakovat na návrh obviněného a policejní orgán je provede znovu a obviněnému nebo jeho obhájci umožní, aby se takového úkonu účastnil. Lze se také domáhat osobního výslechu takového svědka v řízení před soudem. Není nutné, aby trestná činnost byla spolehlivě prokázána v míře, jak je tomu u obžaloby. Nestačí ovšem všeobecné podezření z trestné činnosti konkrétně

nedoložené. Přitom však závěr, že byl tento skutek spáchán obviněným, není konečný a nemusí být ani v plné míře hodnověrný.¹⁸

Trestní stíhání lze zahájit pouze usnesením, které musí obsahovat:

- a) označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde, den a místo rozhodnutí,
- b) označení obviněného stejnými údaji, které musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku, tj. údajem svého jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, uvede se i hodnost obžalovaného a útvar, jehož je příslušníkem,
- c) výrok s popisem skutku, který musí být vymezen tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zejména tedy je třeba uvést místo a čas jeho spáchání, způsob jeho provedení charakterizující jednání pachatele, příp. i pohnutku, jakož i následek a event. další okolnosti jej charakterizující (v jednom usnesení je možno uvést i více skutků, pro které bylo zahájeno trestní stíhání),
- d) zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a to zákonným pojmenováním i uvedením příslušného ustanovení trestního zákona, event. jiného zákona obsahujícího skutkovou podstatu trestného činu, pro nějž je zahajováno trestní stíhání,
- e) odůvodnění, v němž se přesně označí skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání, včetně okolností, z nichž je dovozována účast obviněného na spáchání trestného činu, je-li to podle povahy věci zapotřebí, a jež byly podkladem pro zahájení trestního stíhání,
- f) poučení o opravném prostředku a poučení o nutné obhajobě a o lhůtě pro zvolení obhájce, je-li zahájení trestního stíhání současně i skutečností zakládající vznik důvodu pro nutnou obhajobu; toto poučení může být také samostatnou přílohou usnesení o zahájení trestního stíhání.¹⁹

Usnesení o zahájení trestního řízení musí obsahovat shora uvedené náležitosti. Pokud by usnesení neobsahovalo některé z těchto náležitostí, jednalo

---

¹⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

¹⁹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

by se o takovou vadu, kterou by měl dozorující státní zástupce napravit a usnesení o zahájení trestního stíhání zrušit.

Skutková věta v Usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat přesné a výstižné vymezení skutku, které je stěžejní pro další celé trestní řízení. Nezbytnou součástí je uvedení subjektivní stránky činu. V případě, že se obviněný dopustí úmyslného trestného činu, musí usnesení o zahájení trestního stíhání obsahovat i vylíčení úmyslného jednání obviněného.

Rozhodující pro posouzení, zda bylo usnesením řádně zahájeno trestní stíhání, je popis skutku. Je důležité, aby v usnesení o zahájení trestního stíhání byly popsány všechny znaky toho daného trestného činu, tedy objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka a protiprávnost. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je nutno doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci. U obhájce začíná běžet lhůta k doručení od jeho zvolení nebo ustanovení. Účinky zahájení trestního stíhání se vždy týkají určité osoby, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Důkazy, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání podle § 158 a násl., lze v pozdějším řízení použít ve vztahu ke všem spoluobviněným, vůči nimž bylo později zahájeno trestní stíhání. Je nutno dodržet podmínku, že byly provedeny postupem podle trestního řádu. Jinak tomu ovšem je s důkazy provedenými po zahájení trestního stíhání vůči jen některému u pozdějších spoluobviněných. Jde zejména o svědecké výpovědi, kdy obhajoba neměla u takových pozdějších spoluobviněných možnost se zúčastnit těchto výslechů a klást vyslychaným osobám otázky. Pokud orgán činný v trestním řízení nezahájí trestní stíhání, ač jsou k tomu dány důvody, může to být posuzováno jako závažné porušení práva na obhajobu.²⁰

Povinností policejního orgánu je neprodleně zahájit trestní stíhání a vyslechnout obviněného, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Pokud obviněn nebo jiná oprávněná osoba podá proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost, státní zástupce je povinen přezkoumat obsah spisu. Přezkoumá spisový materiál a o stížnosti urychleně rozhodne. Proti usnesení o zahájení

---

²⁰ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

trestního stíhání zákon připouští stížnost, která však nemá odkladný účinek, a to z toho důvodu, že tento úkon je také podmínkou některých dalších zajišťovacích úkonů, např. rozhodnutí o vazbě obviněného. Pokud by proti usnesení o zahájení trestního stíhání bylo možno podat stížnost s odkladným účinkem, nebylo by možno takovýto zajišťovací úkon, jejichž podmínkou je zahájení trestního stíhání, použít do doby nabytí právní moci usnesení o zahájení trestního stíhání. To by mohlo vést nejen ke zmaření takových zajišťovacích úkonů, ale i ke zmaření účelu trestního stíhání.²¹

Shledá-li policejní orgán v trestním řízení proti obviněnému stíhanému pro úmyslný trestný čin důvody pro nevydání nebo odnětí cestovního dokladu, požádá příslušný orgán o odepření vydání nebo odnětí vydaného cestovního dokladu. Lze-li důvodně očekávat, že bude rozhodnuto o odnětí cestovního dokladu, může cestovní doklad sám zadržet. O tom je povinen vydat jeho držiteli potvrzení a cestovní doklad bezodkladně zaslat příslušnému orgánu s uvedením důvodů zadržení.²²

Vyšetřování je tedy úsek trestního stíhání, který začíná zahájením trestního stíhání a končí podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby. Jde o fázi přípravného řízení následující až po zahájení trestního stíhání a trvající do ukončení přípravného řízení.²³ Této fázi trestního řízení, tedy vyšetřování předchází fáze, která se nazývá prověřování. Nemusí to být pravidlem, neboť může být usnesení o zahájení trestního stíhání vydáno i bez předchozího prověřování.

Ve vyšetřování musí být co nejrychleji vyhledány důkazy, sloužící k objasnění všech skutečností, důležitých pro posouzení případu, osoby pachatele a následku trestného činu. Obhajoba obviněného a všechny jím navrhované důkazy, pokud nejsou zcela bezvýznamné, musí být pečlivě přezkoumány. Policejní orgán vyhledává ve vyšetřování a za stanovených podmínek i provádí

---

²¹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

²² Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 31

²³ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného. Úkony, které se provedly před zahájením trestního stíhání, nemusí být opakovány, pokud byly provedeny způsobem odpovídající zákonu. Úřední záznamy, pořízené po zahájení trestního stíhání nelze použít jako důkaz a slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení, zda podají návrh, aby důkaz byl proveden ještě v přípravném řízení v řádné procesní formě, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede. Z pohledu obviněného je významná účast obhájce ve vyšetřování. Obhájce má právo již od zahájení trestního stíhání být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být později použit jako důkaz. Obhájce může klást otázky obviněnému i jiným vyslychaným osobám. Pokud obhájce oznámí policejnímu orgánu, že chce být přítomen u všech vyšetřovacích úkonů, je policejní orgán povinen sdělit mu včas dobu a místo každého vyšetřovacího úkonu. Rovněž obviněný má právo účastnit se na vyšetřovacích úkonech a klást otázky vyslychaným svědkům. Pokud uzná policejní orgán vyšetřování za ukončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, je povinen umožnit obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.²⁴

2. Podezřelý

Podezřelý je osoba podezřelá ze spáchání trestného činu. Podezřelý jako osoba podávající vysvětlení není povinen vypovídat pravdu a nic nezamlčovat. Na rozdíl od ostatních osob podávajících vysvětlení, které jsou povinny vypovídat pravdu a nic nezamlčovat, podezřelý tuto povinnost nemá a to z toho důvodu, že by tím byl nucen v případě, pokud by spáchal nějaký trestný čin, prozradit na sebe skutečnosti, které by pak mohly vést k jeho trestnímu stíhání.²⁵

Zjistí-li policejní orgán okolnosti dostatečně odůvodňující závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou, může v naléhavých případech, je-li dán některý

---

²⁴ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

²⁵ Vantuch, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 7

z důvodů vazby, podezřelého zadržet. Před zadržením policejní orgán požádá státního zástupce o souhlas k provedení tohoto úkonu. Státnímu zástupci předloží originál trestního spisu a v žádosti uvede všechna zjištění, případně důkazy odůvodňující závěr, že osoba, která má být zadržena, je podezřelá ze spáchání trestného činu, a že jsou u ní dány důvody vazby. Bez předchozího písemného souhlasu státního zástupce může policejní orgán zadržet podezřelého jen výjimečně.²⁶

Jedině soud je oprávněn rozhodovat o úkonech, zasahujících do osobní svobody, což zaručuje Listina. Podezřelého z trestného činu je možno zadržet pouze v případech, které stanoví zákon.²⁷

3. Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech, o nichž koná řízení v prvním stupni okresní soud a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, jestliže:

- byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté,
- nebo v průběhu prověřování trestného oznámení nebo dalšího jiného podnětu byly zjištěny skutečnosti, které odůvodňují zahájení trestního stíhání a je lze očekávat, že podezřelého je možno ve lhůtě do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět, postavit před soud.²⁸

Trestní řád nám taxativně stanoví podmínky, za kterých lze konat zkrácené přípravné řízení. Pokud lze předpokládat, že některá z výše uvedených podmínek nebude splněna, zkrácené přípravné řízení nelze konat.

---

²⁶ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení

²⁷ Vantuch P., *Zadržovaná podezřelá osoba a její právo na obhajobu*, Právní rozhledy 11/1998, s. 551

²⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1447 - 1456

O trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Bezpečnosti informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce. Samotnou podstatou zkráceného přípravného řízení je rychlé a neformální objasnění skutku, ve kterém se spatřuje trestný čin, dále zjištění podezřelého z jeho spáchání a vyhledání, nikoliv provedení důkazů. Oproti “klasickému vyšetřování” by se měl policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení zaměřit jen na vyhledání potenciálních důkazů, státní zástupce by měl jejich provedení navrhopat a provádět až v řízení před soudem. Zkrácené přípravné řízení nelze konat nebo v něm pokračovat, jestliže je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu. Dalším důvodem nemožnosti konat nebo pokračovat ve zkráceném přípravném řízení je konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, kdy u jednoho z nich je nutno konat vyšetřování. Pokud se v průběhu zkráceného přípravného řízení ukáže, že se jedná o věc, o které nepřísluší konat v prvním stupni okresnímu soudu a horní hranice převyšuje tři léta, nelze věc projednat ve zkráceném řízení. Podezřelý si je většinou vědom svého jednání a projevuje snahu a ochotu spolupracovat v zájmu toho, aby věc byla s největším urychlením ukončena. Jestliže se zjistí pachatel až po uplynutí nějaké doby po spáchání trestného činu, je možno prodloužit státním zástupcem lhůtu ke skončení nejvýše o dalších deset dnů. Podezřelý a po podání návrhu na potrestání i obviněný mají svá práva, neboť po podání návrhu na potrestání má obviněný právo na stejnou lhůtu k přípravě na hlavní líčení jako v každém jiném řízení před soudem, na obhájce, je-li zadržen, a pokud nebude propuštěn ze zadržení a obhájce si sám ve stanovené lhůtě nezvolí, musí mu být již v průběhu zkráceného řízení ustanoven a dále musí mít obviněný obhájce v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému. Rovněž v tomto případě platí jiné důvody nutné obhajoby.²⁹

Podezřelý je přistižen při činu, pokud je dopaden na místě činu při jeho páčání a to buď orgány činnými v trestním řízení, anebo kýmkoli dalším. Přistižením bezprostředně po spáchání činu bude znamenat zastižení nebo

---

²⁹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1447 - 1456

dostižení podezřelého po jeho pronásledování z místa činu, např. s využitím psa či technických prostředků (videozáznamu kamerou umístěnou na místě činu).³⁰

O přistižení při činu se bude jednat např. přistižení při krádeži v obchodě, při vloupání do rekreačního objektu, přistiženou při rozbíjení výlohy obchodu nebo při ničení automobilů, přistižených při rvačce v restauraci, či při ubližování na zdraví v parku, atd.³¹

O výslechu osob se sepíše úřední záznam, který zachytí obsah vysvětlení. Kromě tohoto způsobu je možno provést výslech svědka za účasti soudce.³²

3.1. Práva podezřelého ve zkráceném přípravném řízení

Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný, např. práva vyjádřit se ke všem skutečnostem, k důkazům, práva nevypovídat, uvádět okolnosti a důkazy sloužící k obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky, má právo zvolit si obhájce. Dále má právo učinit návrh na rozhodnutí, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu. Pokud je podezřelý zadržen, má právo zvolit si svého obhájce, radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Jestliže si podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale je předán s návrhem na potrestání soudu, ve stanovené lhůtě nezvolí obhájce, je nutno mu obhájce po dobu, po kterou trvají důvody zadržení ustanovit. O tomto právu musí být podezřelý před výslechem poučen a musí mu být poskytnuta možnost k uplatnění tohoto práva. Podezřelý se vyslechne a nejpozději na počátku výslechu sdělí, z jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tomto úkonu orgán konající zkrácené přípravné řízení učiní záznam do protokolu, který se doručí podezřelému, jeho obhájci a do 48 hodin též státnímu zástupci.³³

---

³⁰ Ježek, V. Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11 a 12, s. 79.

³¹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1447 - 1456

³² Pavel Šámal, *Zkrácené přípravné řízení*, *Trestněprávní revue* 1/2002, s. 5

³³ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1457 - 1463

Obhájce se ve zkráceném přípravném řízení účastní výslechu podezřelého. Jiných úkonů, které se neprovádějí v procesní podobě a o nichž se pořizují úřední záznamy, se obhájce nemůže účastnit. Samotné dokazování je prováděno v řízení před samosoudcem, kde může obviněný i obhájce uplatnit všechna práva.³⁴

Důležitým je výslech samotného podezřelého, kterého je nutno vyslechnout v průběhu zkráceného řízení a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, ze kterého skutku je podezřelý a jaký trestný čin v tomto skutku spatřován. Na postup při výslechu podezřelého se přiměřeně použije ustanovení o výslechu obviněného.³⁵

Záznam o sdělení podezření musí obsahovat výrok, ve kterém se stručně popíše skutek, který vykazuje znaky skutkové podstaty trestného činu, dále trestný čin, který je v tomto skutku spatřován, jeho zákonné pojmenování a příslušné ustanovení trestního zákona. Dále musí být v záznamu uvedeno místo a den sdělení podezření a označení orgánu, který podezření sdělil. Sdělení podezření nemá charakter rozhodnutí formou usnesení, ale jde o opatření, proti němuž zákon nepřipouští stížnost. Podezřelý nebo obhájce může podat státnímu zástupci žádost, který věc přezkoumá a může sdělení podezření zrušit. Jak již výše uvedeno, podezřelému musí být dána možnost se k obvinění vyjádřit, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvádět okolnosti, které zeslabují nebo vyvracejí obvinění. Orgán činný v trestním řízení může podezřelému klást otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. I zde platí zákaz kladení kapciózních nebo sugestivních otázek. Podezřelý má právo nehlédnout do svých písemných poznámek dříve, než odpoví na otázku. Lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení trvá dva týdny a tato lhůta se vztahuje na celé zkrácené řízení, tedy jak na policejní orgán, tak i státního zástupce podávajícího návrh na potrestání. V této lhůtě musí být věc předána soudu. Lhůta pro policejní orgán se začíná počítat od okamžiku, kdy obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního stíhání (např.

---

³⁴ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 257-265

³⁵ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

doručení pokynu státního zástupce ke konání zkráceného přípravného řízení, nebo den sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení).³⁶

4. Obviněný

Na úvod této kapitoly, věnované obviněnému bych pouze uvedl, že osoba v postavení obviněného není pouze v trestním řízení, ale též v přestupkovém řízení. Obviněným je občan z přestupku, když správní orgán učinil vůči němu procesní úkon. I v tomto řízení se hledí na takového občana, jako by byl nevinen, pokud jeho vina nebyla vyslovena pravomocným rozhodnutím.³⁷

Toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných trestním řádem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání. Pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se obviněným též obžalovaný a odsouzený.³⁸

Základní rozdíl mezi osobou obviněného a podezřelého je ten, že za obviněného lze považovat pouze toho, proti kterému bylo zahájeno trestní stíhání, tedy se nachází již ve fázi vyšetřování. Oproti tomu podezřelý se nachází ve fázi prověřování a nebylo proti němu zahájeno trestní stíhání.

Způsobilost být osobou, proti které se řízení vede, zákon žádným způsobem neomezuje. Proto i osoba zbavená způsobilostí k právním úkonům může, činit samostatně všechny procesní úkony, jako např. vyjadřovat se ke všem skutečnostem a k důkazům o nich, činit návrhy a podávat opravné prostředky, zvolit si obhájce a s ním se radit apod. Způsobilost být osobou, proti které se řízení vede, zaniká až smrtí. Pro označení osoby, proti které se vede trestní řízení, používá trestní řád pojmy: podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený.

Termínem:

---

³⁶ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1457 - 1463

³⁷ Horzinková, E., Kučerová, H., *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*, Praha: Leges, 2009, 2011, s. 292 - 295

³⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

- a) podezřelý se označuje ten, proti kterému se vede trestní řízení předtím, než bylo zahájeno trestní stíhání, tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, podezřelým je dále osoba, které bylo ve zkráceném přípravném řízení sděleno podezření, a to až do doby, kdy byl návrh na potrestání doručen soudu,
- b) obviněný se podle trestního řádu rozumí ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání a to až do nařízení hlavního líčení,
- c) obžalovaný se označuje obviněný po nařízení hlavního líčení až do nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku,
- d) odsouzený se označuje obžalovaný po vydání odsuzujícího rozsudku, který nabyl právní moci.

Pokud cizinec využije svého oprávnění na pořízení překladu usnesení o zahájení trestního stíhání, postačí, že mu bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání v českém jazyce, ale za předpokladu, že byl obviněný v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s podstatou sděleného obvinění. Toto platí i tehdy, pokud mu nebyl písemný překlad tohoto rozhodnutí doručen z důvodu nemožnosti ihned vyhotovit písemný překlad, např. pro větší počet zadržených cizích státních příslušníků, náhlé onemocnění tlumočnicka apod.³⁹

Pokud se obviněný zdržuje na známém místě v cizině, je možné mu doručit usnesení o zahájení trestního stíhání, poučit ho o právech a povinnostech, a vyslechnout cestou právní pomoci. Jestliže bylo usnesení o zahájení trestního stíhání takové osobě doručeno, je možné ji nechat opět cestou právní pomoci vyslechnout.⁴⁰

Usnesení o zahájení trestního stíhání musí být přeloženo, případně přetlumočeno tlumočnickem, jemuž obviněný rozumí. Tato skutečnost by měla být případně zaznamenána do protokolu o výslechu obviněného.

Proti obviněnému lze použít následující prostředky, dané trestním řádem: vzetí do vazby, příkaz k zatčení, omezení ve výkonu trestu odnětí svobody, zadržení, předvedení bez předchozího předvolání, povinnost předložit své poznámky, do nichž nahlíží, vyslychajícím a strpět úkony ke zjištění totožnosti,

---

³⁹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

⁴⁰ Novotná J., *Právní pomoc v cizině v přípravném řízení trestním*, 2. vydání, Praha 2005, s. 85

vyšetření duševního stavu, nařízení pozorování ve zdravotnickém ústavu k vyšetření duševního stavu. Proti obviněnému lze použít další prostředky, které nejsou vázány na zahájení trestního stíhání, jedná se o vyžádání údajů, které jsou bankovním tajemstvím, údajů z evidence cenných papírů, údajů získaných při správě daní, utajovaných údajů, údajů na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, udělení pořádkové pokuty, vydání a odnětí věci, zajištění peněžních prostředků na účtu u banky, zajištění peněžních prostředků na účtu u spořitelního a úvěrního družstva nebo jiných subjektů, které vedou účet pro jiného, blokace peněžních prostředků penzijního připojištění se státním příspěvkem, blokace čerpání finančního úvěru a blokace finančního pronájmu, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, zajištění náhradní hodnoty, domovní a osobní prohlídce, prohlídce jiných prostor a pozemků, vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemky, a o provádění důkazu na těchto místech, zadržení, otevření a záměně zásilky, sledování zásilky, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, prohlídce těla a jiných podobných úkonech, předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta.⁴¹

4.1. Práva obviněného

Rovněž v přestupkovém řízení má obviněný právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, uplatňovat skutečnosti a navrhnout důkazy na svou obhajobu, podávat návrhy a opravné prostředky. K doznání ani k výpovědi nesmí být žádným způsobem nucen. Toto byla na okraj zmínka o právech obviněného v přestupkovém řízení.⁴²

Subjektivní právo představuje míru možného a dovoleného chování subjektu práva chovat se způsobem objektivním právem nezakázaným. U subjektivního práva je velmi důležitá jeho vymahatelnost. Právo je „dospělé“

---

⁴¹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

⁴² Horzinková, E., Kučerová, H., *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*, Praha: Leges, 2009, 2011, s. 292 - 295

jestliže existuje právní nárok. Některá práva jsou zaručena objektivním právem, ale nejsou vymahatelná. Jedná se například o promlčená práva. Nelze dále vymáhat práva spojená s uvážením orgánu veřejné moci, např. právo na udělení milosti v trestných věcech, právo na udělení státního občanství. Vymahatelnost subjektivního práva se spojuje s jeho ochranou ze strany státu a to za podmínek, které nám stanoví normy pozitivního práva. Při ochraně subjektivních práv je důležitá mimo jiné právní pomoc. Jedná se o právo, které je ústavně zaručeno. Kvalifikovanou právní pomoc poskytují advokáti a to za úplatu. Existuje též možnost bezplatné právní pomoci. Bezplatné zastupování advokátem je možné při trestní obhajobě – obhajoby „ex offio“ a dále pokud advokáta přidělí advokátní komora.⁴³

Trestní řád zaručuje obviněnému právo, vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky.⁴⁴

Toto své právo může obviněný uplatnit buď sám, svým vlastním podáním, nebo prostřednictvím svého obhájce.

Obviněný má právo zvolit si obhájce a s ním se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůže radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Může žádat, aby byl vyslýchán za účasti svého obhájce a aby se obhájce účastnil i jiných úkonů přípravného řízení. Pokud je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Uvedená práva přísluší obviněnému i tehdy, je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena. Pokud obviněný prokáže, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Takto může být učiněno i bez návrhu obviněného. V případech bezplatné obhajoby, nebo obhajoby za sníženou odměnu hradí náklady obhajoby

---

⁴³ Aleš Gerloch, *Teorie práva*, Vydavatelství Aleš Čeněk Plzeň 2007, s. 166-171

⁴⁴ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

zcela nebo zčásti stát. Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny vždy obviněného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Ústavní zásada řádného zákonného procesu je upravena v čl. 8 odst. 2 LPS, kde je zakotveno, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven osobní svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Toto je jedna z nejdůležitějších zásad trestního řízení. Pravdivá skutková zjištění nelze v trestním řízení prosazovat nezákonným postupem orgánů činných v trestním řízení. Cílem této zásady by mělo být vyloučení bezdůvodného stíhání občanů a zaručit, že do práva osob, které jsou jinak důvodně stíhány, nebude zasahováno víc, než je nezbytně třeba.⁴⁵

K právům obviněného se vyjádřil též Ústavní soud, který konstatoval, že zákaz donucování k poskytnutí důkazů proti sobě samému není možno zužovat pouze na případy získávání důkazů, které mají za nedostatku jiných důkazů potvrdit či vyvrátit spáchání trestného činu, ale týká se to i případů, kdy má být například upřesněna výše škody.⁴⁶

Jak již bylo výše nastíněno, práva obviněného nejsou zakotvena pouze v trestním řádu, ale též v dalších právních normách, jako je například Listina základních práv a svobod. Níže jsou uvedena další práva obviněného, která jsou zaručena Listinou. Jedná se o práva, která nesmějí být policejním orgánem zpochybňována a porušována.

Listina dále zakotvuje právo obviněného na obhajobu. Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut přiměřeně čas a možnosti k přípravě obhajoby, aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Další ze základních práv, které Listina základních práv a svobod upravuje, je právo obviněného odepřít výpověď. Tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Právo na obhajobu se vztahuje na celé trestní řízení a všechny orgány činné v trestním řízení mají povinnost umožnit osobě, proti níž se řízení vede, uplatnění jejích práv. Tato zásada má zaručit plnou ochranu zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se vede řízení. Ústava potvrzuje v trestním řízení práva obviněného, kde se stanoví, že

---

⁴⁵ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.11.2005, sp. zn. I. ÚS 402/05

Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. ČSSR podepsala a vyhlásila tzv. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech vyhlášený v Chartě OSN, kde se mimo jiné stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mít tyto minimální záruky:

- a) má být neprodleně a podrobně informován v jazyce, jemuž rozumí, o povaze a důvodu obvinění proti němu,
- b) má mít dostatek času a možností pro přípravu své obhajoby, aby se mohl spojit s obhájcem podle své vlastní volby,
- c) má být souzen bez zbytečného odkladu, má být souzen za své přítomnosti a obhajovat se osobně nebo prostřednictvím obhájce, kterého si sám zvolí,
- d) má být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní pomoc v každém případě, kdy to zájmy spravedlnosti vyžadují, a aniž by v takovém případě sám platil náklady, jestliže nemá dostatečné prostředky k úhradě,
- e) má mu být dána možnost, aby provedl výslech nebo dal provést výslech svědků proti sobě a aby měl možnost účasti u výslechu svědků svědčících v jeho prospěch za stejných podmínek, jako u svědků svědčících proti němu,
- f) má se mu dostat pomoci tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku nebo nemluví jazykem, jehož se užívá u soudu,
- g) nesmí být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu.⁴⁷

Ochranu práv obviněného poskytuje další mezinárodní organizace, jako například Rada Evropy.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená Radou Evropy, kterou ČSFR podepsala a vyhlásila, kdy se zde mimo jiné uvádí: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

- a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu,
- b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby,
- c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují,

---

⁴⁷ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

- d) vyslychat nebo dat vyslychat svedky proti sobe a dosahnout predvolani a vyslech svedku ve svuj prospach za stejných podmínek, jako svedku proti sobe,
- e) mit bezplatnou pomoc tlumocnika, jestliže nerozumí jazyku pouzivanému pred soudem nebo tímto jazykem nemluvi.⁴⁸

Mezi nejdůležitější subjektivní práva patří lidská práva, která jsou ústavně zaručena a to zejména Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázaná. Rozsah těchto lidských práv není uzavřen. V koncepci lidských práv je nutno vycházet z toho, že všechna lidská práva jsou nezczizitelná, nezadatelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách jsou závazným vnitrostátním pramenem práva.⁴⁹

Se svými právy se obviněný dostane do přímého kontaktu zejména při svém výslechu. Při výslechu je oprávněn pouze se podrobně vyjádřit a podle svého vlastního uvážení neodpovídat na otázky. Může však odmítnout sám vypovídat a pouze odpovídat na kladené otázky. Je také oprávněn odmítnout jak vlastní výpověď, tak odpovědi na otázky. Je ovšem nutné zvážít, zda odepřením výpovědi zlepší své postavení, či nikoliv. Pokud spáchal skutek, ze kterého je obviněn, může odmítnutím své výpovědi ztížit prokazování své viny. Pokud se však skutku nedopustil, může naopak odmítnutí výpovědi znemožnit, aby se vyslychající dozvěděl skutečnosti, které jsou v jeho prospěch, a jež se mnohdy nemůže dozvědět od nikoho jiného.⁵⁰

Ústavní soud ve svém Nálezu uvedl, že obviněný nemůže být prostřednictvím pokuty nucen k tomu, aby opatřil, resp. svou součinností umožnil opatření důkazu, který by v trestním řízení mohl být použit proti němu.⁵¹

Podobně je to také v případě existence polehčujících okolností u obviněného a v případě spáchání jen některého z více skutků, pro něž je trestně

---

⁴⁸ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

⁴⁹ Aleš Gerloch, *Teorie práva*, Vydavatelství Aleš Čeněk Plzeň 2007, s. 224-225

⁵⁰ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.11.2005, sp. zn. I. ÚS 402/05

stíhán. Zvážení, zda odmítnout výpověď, či vypovídat může nejlépe s obhájcem, nebo hájí-li se sám, po poradě s advokátem. Právo podrobně se vyjádřit má obviněný jak v případě, že se přizná ke spáchání skutku, tak v případě, že obvinění popírá. Toto právo může realizovat sám, nebo jeho obhájce. Obhájce však nemůže být vyslýchán místo obviněného, neboť při výslechu je obviněný nezastupitelný. Obviněný je povinen dostavit se k výslechu, i když se rozhodne nevypovídat. To musí sdělit vyslýchajícímu, že využívá svého práva a odmítá vypovídat. Ani v tomto ho nemůže obhájce zastoupit. Pokud obviněný bude vypovídat, může mu orgán činný v trestním řízení umožnit, aby dříve, než odpoví, nahlédl do písemných poznámek. Tyto písemné poznámky je povinen předložit vyslýchajícímu, pokud o to požádá. Obviněný však nemůže při výslechu číst svoji výpověď ani ji předat či zaslat vyslýchajícímu písemnou formou a na písemný text pouze odkázat. Obviněný právě svou výpovědí realizuje své právo na obhajobu a musí mu být tedy dána možnost, aby uvedl jakékoliv skutečnosti, které podle jeho vlastního přesvědčení obvinění zeslabují nebo vyvracejí. Je pouze jeho právem, nikoliv povinností, nabídnout o nich důkazy. Pokud obviněný takové důkazy nabídne, jsou orgány činné v trestním řízení povinny jím uváděné skutečnosti prověřit, pokud jsou pro rozhodnutí významné. V žádném případě je orgán činný v trestním řízení nemůže odmítnout, aniž by je prověřil. Jako polehčující okolnost se bere, pokud se obviněný rozhodne doznat ke spáchání trestného činnosti. Během výslechu může vyslýchající klást obviněnému otázky k doplnění jeho výpovědi nebo k objasnění neúplností, nejasností a rozporů. Takto může činit až poté, co se obviněný souvisle sám vyjádřil ke všem okolnostem, které považuje za vhodné uvést. Pokud by se stalo, že by vyslýchající neumožnil obviněnému souvisle vypovídat a začal mu klást otázky hned na počátku výslechu, bylo by porušeno jeho právo na obhajobu. Takový postup by byl v souladu s právem, pokud by obviněný odmítl možnost podrobně se vyjádřit, avšak by chtěl vypovídat a chtěl by přímo odpovídat na kladené otázky. Obviněný, i jeho obhájce mají právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisy a poznámky a pořizovat na své náklady kopie spisů a jejich částí. V přípravném řízení může být toto právo ze závažných důvodů odepřeno, nikoliv však po upozornění na možnost prostudovat spisy. Závažnost důvodů, z kterých toto právo policejní orgán odepřel, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce

povinen urychleně přezkoumat. Při povolování nahlížení do spisů je nutno učinit taková opatření, aby byla zachována tajnost utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem a údajů, na které se vztahuje státem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti. Osoba nahlížející do spisu musí být řádně poučena o povinnosti zachovávat mlčenlivost o utajovaných skutečnostech, se kterými se při nahlédnutí do spisu seznámí. Dalším základním právem obviněného je právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě. Toto právo může obviněný realizovat již v přípravném řízení, stejně jako kdykoliv později. Všechny orgány činné v trestním řízení mají povinnost upozornit obviněného na toto jeho právo.⁵²

Mezi základní práva obviněného patří právo činit návrhy a podávat žádosti. Jde zejména o návrhy na provedení důkazů jak v průběhu přípravného řízení, tak při prostudování spisu po skončení vyšetřování, stejně jako v řízení před soudem. Obviněný má také právo podávat návrhy na způsob rozhodnutí ve věci. Tento návrh může podat kdykoliv v průběhu přípravného řízení, pokud to odůvodňují dosud provedené důkazy. Může podat návrh na postoupení věci jinému orgánu, na zastavení trestního stíhání a na jeho přerušování, a to kdykoliv v jeho průběhu, např. při skončení vyšetřování, v návrhu na předběžné projednání obžaloby, v závěrečné řeči v hlavním líčení. V neposlední řadě je obviněný oprávněn podávat návrhy a žádosti týkající se postupu řízení, mezi tyto patří např. o propuštění z vazby na svobodu, žádost o navrácení lhůty, žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu konajícího vyšetřování, žádost o navrácení lhůty, návrh na odročení hlavního líčení v důsledku onemocnění, námitky podjatosti atd.⁵³

Obviněný musí být před každým výsledkem nebo jiným procesním úkonem, jehož se účastní, poučen o svých právech, zejména o právu zvolit si obhájce nebo žádat jeho ustanovení. Může se s ním radit během úkonů prováděných policejním orgánem, žádat přítomnost obhájce při výslechu nebo jiných úkonech. Pokud je obviněný ve vazbě, nebo výkonu trestu odnětí svobody,

---

⁵² Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

⁵³ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

má právo na rozmluvu s ním, bez přítomnosti třetí osoby. Poučení obviněného se doslovně poznamená do protokolu o úkonu, před nímž bylo poučení dáno.⁵⁴

Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by ji způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké což zaručuje čl. 37 odst. 1 Listiny. Pod pojmem každý je nutno si představit osoby v postavení obviněného i podezřelého, svědka i osoby podávající vysvětlení. Osobou blízkou je příbuzný v pokolení přímém (rodiče, děti, vnuci, prarodiče), sourozenec, manžel, manželka, druh, družka. Jiné osoby v poměru rodinném nebo v obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. S obecné povinnosti svědčit je právo na odepření výpověď výjimkou. Na předvolání je povinen se dostavit každý před orgány činným v trestním řízení pod hrozbou uložení sankce, tedy i ten, na koho se vztahuje právo odepřít výpověď. Před výslechem a po poučení je nutno toto právo uplatnit. Za nedostavení se je sankcí pokuta nebo předvedení. Předpokladem k využití práva odepřít výpověď je řádné poučení orgány činnými v trestním řízení. Nedostatečné poučení nebo dokonce neposkytnutí řádného poučení je důvodem vrácení trestní věci státním zástupcem a takto provedený úkon je absolutně neplatným. Článek 37 odst. 2 Listiny zaručuje právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Profesionální právní pomoc poskytují zejména advokáti, notáři, patentoví zástupci a daňoví poradci. Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Tato zásada presumpce neviny je zakotvena čl. 40 odst. 2 Listiny. S touto zásadou presumpce neviny nepřímou souvisejí i ustanovení čl. 10 odst. 1 Listiny a též právní princip *in dubio pro reo* (v pochybnostech se má rozhodnout ve prospěch obžalovaného). Obviněný má právo, aby mu byl v trestním řízení poskytnut dostatečný čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Právo obviněného vypovídat způsobem, jakým uzná za vhodné, jeho právo nevypovídat vůbec, či nejen právo na úplné doznání obsahu je i právo lhát, aniž by měl a mohl být za svou výpověď

---

⁵⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s.33

jakkoli sankcionován či by mu jeho výpověď měla být dávaná k tíži. Z pravidla, že obviněnému musí být vina prokázaná, vyplývá, že není jeho povinností svou nevinu prokazovat, ale má právo uvádět okolnosti, které mohou jeho obvinění zeslabit či zpochybnit a které slouží k jeho obhajobě. Obviněnému je zásadou „ne bis in idem“ zaručeno, že nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby.⁵⁵

Stíhání trestných činů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, avšak jen pohybuje-li se veřejná moc uvnitř rámce předvídaného zákonem.⁵⁶

Zákaz retroaktivity zaručuje obviněnému posuzování trestnosti činu a ukládání trestu podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.⁵⁷

Obviněný má právo nahlížet do trestního spisu. Je tím informován o právním, i skutkovém stavu věci a o provedených procesních úkonech. Toto právo má zvláštní význam v řízení o vzetí obviněného do vazby. V přípravném řízení může policejní orgán nebo státní zástupce právo nahlédnout do spisů ze závažných důvodů odepřít. Jedná se např. o důvody, kdy by došlo k ohrožení, popřípadě zmaření výsledků přípravného řízení, zejména, že by se mohla narušit objektivnost důkazů. Každé odepření musí být řádně zdůvodněno. Obviněný má následně právo žádat, aby oprávněnost odepření byla přezkoumána. Čl. 40 odst. 3 Listiny zaručuje právo obviněného nahlížet do spisu a proto je třeba jakékoliv omezení tohoto práva řádně zdůvodnit. Za závažné důvody nelze považovat obecné tvrzení na možnost maření výsledků vyšetřování nebo na možné ovlivňování svědků, když se obviněný nachází ve vazbě.⁵⁸

---

⁵⁵ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 380-399

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 7.11.2006, sp. zn. I. ÚS 631/05

⁵⁷ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 380-399

⁵⁸ Jiří Herczeg, Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě, *Bulletin advokacie* 12/2007, s. 34

4.2. Obhájce

Obhájcem v trestním řízení může být pouze advokát. Tento se může nechat zastupovat tzv. koncipientem, s výjimkou řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem a nejvyšším soudem.

Obhájcem nemůže být advokát, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání, a v důsledku toho v řízení, ve kterém by měl vykonávat obhajobu, má postavení obviněného, svědka nebo zúčastněné osoby. V trestním řízení nemůže být obhájcem advokát, který v něm vypovídá jako svědek, podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočnick. Obviněný má podle § 33 odst. 1 právo zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. Jedná se o jedno z nejdůležitějších obhajovacích práv obviněného, neboť mu poskytuje možnost využít advokáta. Účastí obhájce v trestním řízení je pak posilováno postavení obviněného a odstraňován nedostatek jeho postavení spočívající v tom, že obviněný zpravidla nezná dostatečně svá práva a další ustanovení týkající se vedení trestního řízení.⁵⁹

Rozpory mezi spoluobviněnými nemusí být vždy patrný hned při převzetí obhajoby. Tento se může projevit později. Povinností advokáta je, aby pečlivě zkoumal, jestli není mezi spoluobviněnými rozpor zájmů. Obvinění totiž mohou význam takových rozporů snižovat, aniž by si sami uvědomovali možnost nepříznivých následků, zejména toho, že rozpor zájmů je obligatorním důvodem k tomu, aby obhájce skončil obhajobu spoluobviněných a ne pouze u některého z nich.⁶⁰

Obviněný musí být před každým výsledkem nebo jiným procesním úkonem, jehož se účastní, poučen zejména o právu zvolit si obhájce nebo žádat jeho ustanovení a radit se s ním během úkonů prováděných policejním orgánem, žádat přítomnost obhájce při výslechu nebo jiných úkonech, a je-li obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, i o právu na rozmluvu s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Poučení obviněného se doslovně poznamená do

---

⁵⁹ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 1278 - 1306

⁶⁰ Mandák V.: *K otázce vyloučení obhájce*, Trestněprávní revue č. 2/2001, s. 65

protokolu o úkonu, před nímž bylo poučení dáno. Obdobně musí být poučen o právu zvolit si obhájce a radit se s ním podezřelý, který byl zadržen.⁶¹

Pokud si obviněný nezvolí obhájce sám, může ho zvolit jeho zákonný zástupce a pokud tak neudělá ani on, může mu ho zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, druh, jakož i zúčastněná osoba. Pokud je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo je způsobilost omezena, mohou tak učinit shora uvedené osoby i proti vůli obviněného. Kdykoliv v průběhu trestního řízení může obviněný obhájce změnit. Obviněný má právo se radit se svým obhájcem i během úkonů prováděných policejním orgánem. Nemůže se s ním však radit na již položenou otázku, nesmí být k odpovědi žádným způsobem donucován. Pokud se obviněný nachází ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, má právo mluvit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby, tedy této rozmluvě nesmí být nikdo přítomen. Rovněž není přípustná jakákoliv sluchová přítomnost orgánu činného v trestním řízení, či dozorce vězeňské služby. Obviněný má právo, aby jeho obhájce byl přítomen od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být pro něj důležitý.⁶²

Obviněného může v trestním řízení, za určitých podmínek, obhajovat též advokátní koncipient a to zejména v případech časové kolize či jakékoliv jiné překážky, která brání advokátovi ve výkonu obhajoby. Pro takové úkony musí mít koncipient udělené zvláštní zmocnění od advokáta a není třeba souhlasu obviněného a to bez ohledu na to, zda jde o obhájce ustanoveného soudem, určeného Českou advokátní komorou nebo o obhájce zvoleného. Jednotlivými úkony v trestním řízení, při kterých vystupuje koncipient jsou ty, při kterých jedná před orgány činnými v trestním řízení, ale i jiné úkony, např. sepsání podání. Rovněž tak může koncipient zastupovat obviněného při neprocesních úkonech, jako například při pořizování výpisů, nahlížení do spisů apod.⁶³

---

⁶¹ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení

⁶² Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 11-27

⁶³ V. Mandák, K podmínkám zastoupení advokáta advokátním koncipientem při obhajobě obviněného, *Trestněprávní revue 1/2002*, s. 29

4.2.1. Nutná obhajoba

Nutná obhajoba je jedna z nejdůležitějších součástí práva obviněného na obhajobu. Pod tímto právem je třeba rozumět případy, kdy obviněný musí mít obhájce, a to i v případě, že si obhajobu obhájcem nepřeje. Nutná obhajoba je pro obviněného nezbytná, pokud nemůže obhajobu vzhledem k některým objektivním okolnostem vykonávat sám.⁶⁴

Trestní řád upravuje, kdy musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení:

- a) je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu,
- b) je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, nebo
- c) jde-li o řízení proti uprchlému.

Obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

Koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

Obviněný musí mít obhájce též:

- a) v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému,
- b) má-li se vyjádřit k tomu, zda se vzdává práva na uplatnění zásady speciality v řízení po vydání z cizího státu,
- c) v řízení o vydání do cizího státu,
- d) v řízení o dalším předání do jiného členského státu Evropské unie,
- e) v řízení o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí (§ 452 odst. 2, § 455 odst. 2) a v řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie o peněžitých sankcích a plněních, kterým byl uložen peněžitý trest nebo pokuta nebo

---

⁶⁴ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

f) v řízení, v němž se rozhoduje o uložení ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního.

Nutná obhajoba je důležitou součástí práva na obhajobu, která je též zakotvena v Listině základních práv a svobod. Nutná obhajoba je stanovena především v těch případech, kdy obviněný nemůže svou obhajobu vzhledem k určitým objektivním okolnostem sám náležitě obstarávat, jde například o okolnosti, kdy je ve vazbě či ve výkonu trestu odnětí svobody, nemá plnou způsobilost k právním úkonům, není dostatečně vyspělý, je nepřítomen, trpí závažnými tělesnými nebo duševními vadami nebo jde o závažnou či právně složitou věc. Pochybnosti o způsobilosti náležitě se hájit mohou vzniknout např. u obviněných, u kterých jejich duševní stav vyvolává v tomto směru pochybnosti, dále u obviněných hluchých, hluchoněmých, němých, slepých, s vadami řeči nebo těžce nemocných - např. u osob s organickým onemocněním mozku, silným kornatěním apod. u obviněných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici.⁶⁵

V okamžiku, kdy vyvstanou u obviněného důvody nutné obhajoby, je policejní orgán povinen o tomto obviněného poučit a určit mu lhůtu ke zvolení obhájce. Pokud by policejní orgán takto nepostupoval, jednalo by se o vadu trestního řízení, zkrácení práva obviněného na obhajobu.

Tato lhůta může být podle povahy věci i kratší než jeden den, určená např. i v hodinách. Pokud vzniknou-li důvody nutné obhajoby zahájením trestního stíhání, je možné, aby poučení o nutné obhajobě bylo součástí obsahu usnesení o zahájení trestního stíhání. Jinak se poučení poznamená do protokolu o výsledku obviněného nebo do protokolu o jiném procesním úkonu včetně lhůty pro zvolení obhájce. Vyjádření obviněného, zda si zvolí obhájce nebo bere na vědomí, že mu obhájce bude ustanoven, se poznamená do protokolu o procesním úkonu, a to i tehdy, bylo-li poučení o nutné obhajobě součástí usnesení o zahájení trestního stíhání, které bylo obviněnému doručeno. Jakmile zvolený obhájce doručí orgánu činnému v trestním řízení plnou moc, je tato účinná. Je-li obviněný v době, kdy běží lhůta pro volbu obhájce určená v hodinách, zbaven osobní svobody, např. vazbou, zadržením nebo předvedením, policejní orgán mu poskytne účinnou

---

⁶⁵ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 270-277

pomoc zejména tím, že mu umožní telefonické spojení s obhájcem podle telefonního seznamu nebo podle seznamu advokátů. V době, kdy obviněný ještě obhájce nemá, ač jej musí mít, lze provádět pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Jestliže byl obviněný s nutnou obhajobou vyslechnut v době, kdy ještě neměl obhájce, ač jej měl mít, policejní orgán musí výslech obviněného opakovat za účasti obhájce.⁶⁶

Pokud se koná řízení o trestném činu, u něhož zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení. Tento důvod vzniká vždy, je-li zahájeno trestní stíhání pro trestný čin, jehož horní hranice převyšuje pět let. Pokud je zahájeno trestní stíhání pro více trestných činů, postačuje, když je tento důvod u jednoho z nich.⁶⁷

Pokud nejde o trestný čin, za který je možno uložit výjimečný trest, může se obviněný obhájce vzdát. Dále se může obviněný svého obhájce vzdát v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému, při rozhodování o rozhodování nebo změně zabezpečovací detence nebo o uložení či změně ochranného léčení, má-li se vyjádřit, zda se vzdá práva na uplatnění zásady speciality v řízení po vydání z cizího státu, při řízení o vydání do cizího státu nebo o předání do jiného členského státu Evropské unie, při předání do jiného členského státu Evropské unie, nebo v řízení o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody nebo byl přeměněn podmíněný trest nebo jiný trest na nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo kterým bylo uloženo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody. Toto vzdání se obhájce, musí učinit obviněný svým písemným prohlášením nebo ústním prohlášením do protokolu před orgánem činným v trestním řízení, které musí být učiněno v přítomnosti obhájce, nebo po poradě s ním. Pokud se obviněný rozhodne, že chce mít nadále obhájce, může vzít své prohlášení o vzdání se obhájce zpět. Spolu s tímto zpětvzetím musí předložit plnou moc obhájce, nebo požádat, aby mu byl obhájce ustanoven. Jestliže

---

⁶⁶ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 35

⁶⁷ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 76-79

obviněný již jednou vzal své prohlášení o vzdání se obhájce zpět, nemůže se již znovu obhájce vzdát.⁶⁸

U nutné obhajoby (ale i např. uplatnění zákazu reformationis in peius, obhájce a obviněný pronášejí závěrečnou řeč jako poslední, obviněný má poslední slovo, poskytnutí obhajovacích práv jiným osobám atd.) lze hovořit o tzv. favordefensionis, jde tedy o zvýhodnění obhajoby podle trestního řádu, jež dávají určité procesní výhody ve srovnání s postavením státního zástupce, aby se tím vyrovnaly některá procesní omezení, jimž je obviněný podroben (např. zadržení, vazba atd.).⁶⁹

4.3 Vazba

V trestním řízení existuje tzv. zajišťovací úkon, jehož účelem je zajištění obviněného pro trestní řízení. Jedná se o vazbu. Vazba většinou navazuje na tzv. zadržení osoby.

Vazba je velmi závažný zásah do osobní svobody občana a z tohoto důvodu lze vzít do vazby pouze osobu, vůči které již bylo zahájeno trestní stíhání pro konkrétní trestný čin. V posuzovaném případě musí být vazba adekvátním zajišťovacím opatřením, které respektuje zásadu zdrženlivosti a přiměřenosti zásahů do základních práv a svobod.⁷⁰

Trestní řád jednoznačně stanoví, že obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,

---

⁶⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 270-277

⁶⁹ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

⁷⁰ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Pokud je obviněný ve vazbě, znesnadňuje to jeho pozici. Proto v případě vzetí do vazby musí mít obhájce. Obhájce je vždy povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují jeho viny nebo jeho vinu zmírňují. Tím přispívá ke správnému objasnění a rozhodnutí ve věci. Obviněný může z vazby požádat advokáta o převzetí obhajoby. Ten musí neprodleně obviněnému i policejnímu orgánu sdělit, zda zmocnění přijímá. Pokud obhájce převzal obhajobu, měl by zjistit u policejního orgánu dosavadní stav vyšetřování, a to i nahlédnutím do vyšetřovacího spisu. Dále by měl navštívit obviněného klienta ve vazební věznici a absolvovat s ním prvou poradou, při které informuje klienta o dosavadním stavu vyšetřování, o tom, jaké další úkony lze ve věci očekávat a získat od něj informace o skutku, z něhož je obviněn. Obhájci musí být dána kdykoliv možnost rozmluvy s obviněným ve vazbě, a to bez přítomnosti třetí osoby.⁷¹

Vazba nesmí být orgány činnými v trestním řízení zneužívána k působení na obviněného, aby se ke spáchání trestného činu „doznal“. Soud tedy může shledat některý z důvodů vazby, ale přesto nemusí obviněného do vazby vzít. Vazba je zásadně opatřením výjimečným. V daném případě by se měla uplatňovat zásada zdrženlivosti, spočívající v takovém postupu orgánů činných v trestním řízení, který co nejméně zasahuje do základních práv a svobod občanů. Jde o výraz humanizace trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám. Pokud lze předpokládat uložení trestu nespojeného s odnětím svobody, nemělo by

---

⁷¹ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného.*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 336-351

předcházet vzetí do vazby. Při rozhodování o vzetí do vazby nelze požadovat, aby soudce učinil jistý závěr, že nebude-li obviněný vzat do vazby, např. uprchne. Na druhé straně je nutno poznamenat, že nemůže jít o nějaké mlhavé, nekonkrétní skutečnosti, dostatečně neodůvodněné podezření, protože by to vedlo k neodůvodněným zásahům do osobní svobody obviněného. Je nutno hodnotit všechny skutečnosti, jak vyplývající přímo z dosavadního jednání obviněného, tak i skutečnosti další, které mohou mít význam pro rozhodnutí o vazbě, přičemž může jít jak o skutečnosti nasvědčující odůvodněné obavě z následků uvedených v písm. a) až c), tak i o skutečnosti svědčící proti takovému závěru. Hodnocení takovýchto závěrů musí soudce poznamenat do odůvodnění rozhodnutí. Pokud takového rozhodnutí obsahuje pouze povrchní a obecné odůvodnění, je v rozporu s ústavním pořádkem republiky.⁷²

Vzetí do vazby nebrání skutečnost, že je obviněný nemocný. Rovněž tak osoba, která je nemocná nemusí být propuštěna z vazby. Vazba nepřichází ze zdravotních důvodů v úvahu jen tehdy, odpadají-li v souvislosti se zdravotním stavem obviněného obavy, že by mohl uprchnout, působit na dosud nevyslechnuté svědky, opakovat trestnou činnost, jedná se o stav obviněného, kdy je např. trvale upoután na lůžku a nemůže ani komunikovat. V případě tzv. útěkové vazby je třeba vždy zhodnotit, zda s ohledem na onemocnění či jiné zdravotní postižení je vůbec reálně obviněný schopen uprchnutí či skrývání. Pod pojmem uprchne, se zde rozumí útěk do ciziny a pod pojmem se bude skrývat, soudní praxe rozumí ukrývání se v tuzemsku. Nelze považovat za skutečnost, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat každou snahu obviněného o řádné vycestování do ciziny s platnými cestovními doklady nebo dočasné vzdálení z místa bydliště, ač to nenahlásil orgánům činným v trestním řízení. Ani trvalou změnu pobytu nelze považovat za reálně odůvodňující obavu ze skrývání, pokud na ni obviněný upozornil orgány činné v trestním řízení a poskytl jim i novou adresu. Tzv. koluzní vazba je všeobecně dána, jestliže jsou v posuzovaném případě shledány konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností, jež jsou důležité pro objasnění trestní věci. Obviněný tak

---

⁷² Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 463-485

může činit například tím, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. Takové konkrétní skutečnosti musí orgán činný v trestním řízení zjistit pouze přípustným postupem podle trestního řádu a to dokazováním, např. při vzetí do vazby ihned po zadržení a vznesení obvinění, ale i v průběhu prověřování. Působením na svědky nebo spoluobviněné se rozumí zákonem nepřipustěné přímé, tedy osobně obviněným nebo zprostředkované, jinou osobou ovlivňování svědků s úmyslem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, např. přemlouvání svědků nebo spoluobviněných, aby nevypovídali pravdu, vzájemná dohoda se svědky nebo spoluobviněnými o tom, co budou v rozporu se skutečností vypovídat, podplácení svědků nebo spoluobviněných či vyhrožování svědkům nebo spoluobviněným za stejným účelem atd. Pod pojmem jiným mařením objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání je např. zákonem nepřipustěné působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukryvání listinných či věcných důkazů atd. Důvody tzv. předstižné vazby jsou alternativně uvedeny v § 67 písm. c) trestního řádu, kterými jsou obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, obava, že obviněný dokoná trestný čin, o který se pokusil, obava, že vykoná trestný čin, který připravoval, obava, že vykoná trestný čin, kterým hrozil. Tyto důvody přicházejí v úvahu pouze u deliktů úmyslných. Má-li jít o obavu z dokonání trestného činu, o který se obviněný pokusil, musí se jednat o pokus totožného trestného činu.⁷³

Policejní orgán vypracuje podnět k podání návrhu na vzetí do vazby v případě, má-li zato, že je zde nějaký důvod vazby. Tento podnět zašle spolu s originálem trestního spisu bezodkladně státnímu zástupci. Trestní spis musí obsahovat písemné materiály o skutečnostech, o něž se podnět opírá. Podnět policejního orgánu na vzetí do vazby musí obsahovat:

- a) údaje o obviněném a datum zahájení trestního stíhání,
- b) hodinu a místo, kdy a kde byla zadržena osoba v souvislosti s předvedením omezena na svobodě, nebo hodinu, kdy se dostavila na útvar policie v souvislosti s trestním stíháním, pro které je navrhována vazba,
- c) přesné určení času, od kterého běží lhůta 48 hodin pro rozhodnutí o zadržení,

---

⁷³ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 463-485

- d) charakteristiku obviněného a údaje o dřívějších soudních trestech, pokud jsou známy,
- e) údaje o trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, včetně zákonného pojmenování a označení,
- f) konkrétní skutečnosti svědčící o existenci důvodů pro vzetí obviněného do vazby.⁷⁴

Obviněnému v trestním řízení garantuje právo též judikatura Evropského soudu pro lidská práva, týkající se například zbavení svobody. Zákonnost vazby je v Úmluvě o lidských právech a základních svobodách obecně upravena v článku 5 odst. 3 a 4. Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody, musí být okamžitě dodán soudci nebo jiné úřední osobě, která je zmocněná zákonem k výkonu soudním pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Dále má ten, kdo je zbaven svobody zatčením nebo jinak, aby podal návrh na řízení, ve kterém musí soud urychleně rozhodnout o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídit propuštění, pokud bylo zbavení svobody nezákonné. Zatčené nebo zadržené osoby mají právo na přezkum procesních a hmotněprávních podmínek, které byly podstatné pro zákonnost jejich zbavení svobody. Soud musí tedy posoudit nejen splnění procesních požadavků, které stanovují vnitrostátní právní normy, ale též důvodnost podezření, na němž je založeno zatčení. Všechny procesní strany, tedy i obviněný musí dostat příležitost nejen předložit všechny důkazy potřebné k tomu, aby návrh na propuštění z vazby uspěl, ale musí mít příležitost seznámit se se všemi dalšími důkazy a připomínkami, jež byly předloženy orgány činnými v trestním řízení s cílem ovlivnit rozhodnutí soudu a vyjádřit se k nim.⁷⁵

Policejní orgán kontroluje korespondenci jen obviněnému, který je v koluzní vazbě. Není oprávněn kontrolovat korespondenci mezi obviněným a

---

⁷⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 39-40

⁷⁵ Jiří Herczeg, Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě, *Bulletin advokacie* 12/2007, s. 34

jeho obhájcem. Obhájci musí být kdykoliv umožněna rozmluva s obviněným ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, a to bez přítomnosti třetí osoby.⁷⁶

Listina v čl. 8 odst. 5 upravuje práva obviněného, který byl vzat do vazby. Nikdo nesmí být vzat do vazby, pouze z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Do vazby se smí vzít pouze osoba, které bylo sděleno obvinění. Vazba je fakultativní úkon, takže do vazby může, ale nemusí být vzat obviněný. Z toho vyplývá, že obviněný smí být vzat do vazby jediné tehdy, jsou-li tu konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stále bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, nebo že bude působit na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo že bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. Orgán činný v trestním řízení je povinen vyřizovat vazební věc přednostně a s největším urychlením. Je rovněž povinen v průběhu trestního řízení zkoumat, zda jsou dány stále důvody vazby. Obviněný může být vzat do vazby na dobu nezbytně nutnou. Proti rozhodnutí o vazbě a o jejím prodloužení může obviněný nebo jeho obhájce podat stížnost. Soudce, který rozhoduje o vazbě může obviněného ponechat na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže zájmové sdružení občanů nebo důvěryhodná osoba převezme za obviněného záruku, a obviněný dá písemný slib, že povede řádný život. Dalším důvodem pro propuštění obviněného na svobodu je ten, že jsou dány důvody pro uložení peněžité záruky, kterou skládá obviněný nebo s jeho souhlasem jiná osoba.⁷⁷

Trestní řád klade orgánu činnému v trestním řízení za povinnost, aby v řízení zkoumal, zda důvody vazby u obviněného trvají nebo se nezměnily a jestli nelze vazbu nahradit zárukou, dohledem, slibem nebo peněžitou zárukou. Poté, co byl obviněný vzat do vazby a rozhodnutí o vzetí do vazby nabylo právní moci, má obviněný právo kdykoli žádat o propuštění z vazby. O takové žádosti

---

⁷⁶ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 42

⁷⁷ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 264-273

musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Pokud byla jeho žádost zamítnuta, může opětovně žádat po uplynutí 30-ti dnů, pokud neuvede jiné důvody. Nejpozději každé tři měsíce musí soudce na návrh státního zástupce rozhodnout, zda se obviněný ponechá ve vazbě či nikoli.

Trestní řád stanoví nezbytně nutnou dobu pro trvání vazby, kdy její celková doba trvání v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Zadrženou osobu je soudce povinen vyslechnout a do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce rozhodnout, zda jí propustí na svobodu anebo bere do vazby. Za této situace plní soudce funkci nestranného arbitra mezi státním zástupcem a obviněným v otázce, zda bude obviněný stíhán na svobodě nebo ve vazbě. Realizuje se zde ústavní princip soudní kontroly vazby v přípravném řízení. Obviněnému je zde garantován soudem spravedlivý proces a zaručena rovnost zbraní mezi státním zástupcem a obviněným. Obviněnému nemůže soudce odeprít právo nahlížet do spisu, který mu byl předložen v souvislosti s rozhodováním o vazbě.⁷⁸

O vzetí obviněného do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného a jeho zaměstnavatele. Pokud obviněný prohlásí, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, není nutno vyrozumění učinit. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět velitele nebo náčelníka. U cizinců se vyrozumí též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem.⁷⁹

---

⁷⁸ Jiří Herczeg, Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě, *Bulletin advokacie* 12/2007, s. 34

⁷⁹ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

4.4. Zadržení

4.4.1. Zadržení obviněného

Trestní řád umožňuje, jestliže je některý z důvodů vazby a pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit, aby policejní orgán obviněného zadržet prozatím sám. Je však jeho povinností bezodkladně zadržení ohlásit státnímu zástupci a předat mu opis protokolu, který sepsal při zadržení, i další materiál. Návrh musí být podán tak, aby obviněný mohl být nejpozději do 48 hodin od zadržení odevzdán soudu, jinak musí být propuštěn na svobodu. Zadržení je možné, jen když jsou splněny tyto předpoklady:

- a) vůči osobě, o níž jde, bylo zahájeno trestní stíhání a jde tedy o obviněného,
- b) je dán některý z důvodů vazby,
- c) pro neodkladnost věci nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit. O neodkladnost věci půjde např. tehdy, když obviněný byl zastížen na útěku, anebo se nebude opakovaně dostavovat k výslechu.

Zadržení má povahu opatření, nikoli rozhodnutí, a proto není proti němu přípustný opravný prostředek. Rovněž odevzdání zadrženého obviněného soudu s návrhem na vzetí do vazby má povahu opatření. Zadržení může trvat jen nezbytnou dobu, která nesmí překročit 48 hodin, z čehož vyplývá, že má mít tedy podle okolností i kratší trvání. V této lhůtě musí být obviněný odevzdán soudu. Tato lhůta se počítá od okamžiku k okamžiku a je tedy pro policejní orgán i státního zástupce společná. Pro konec takto stanovené lhůty není rozhodné, zda případně konec lhůty na den pracovního klidu, na noční dobu apod. Uvedenou lhůtu nelze ničím stavět, přerušit či jinak dosáhnout jejího prodloužení. Jestliže na základě vyšetřovacích úkonů dospěje policejní orgán k názoru, že nejsou dány důvody vazby, nebo nařídí-li to státní zástupce, musí být obviněný propuštěn ze zadržení na svobodu. Rovněž toto propuštění obviněného ze zadržení má povahu opatření, nikoliv rozhodnutí.⁸⁰

---

⁸⁰ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 589-592

Nedotknutelnost osoby je zaručena čl. 7 Listiny. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Zásah do nedotknutelnosti připouští například trestní řád – osobní prohlídka, zákon o civilním letectví - upravuje povinnost strpět osobní prohlídku, a prohlídku zavazadel. Podle článku 7 odstavec 2 Listiny nesmí být nikdo mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Toto ustanovení Listiny je zcela zásadní nejen pro sféru soukromou (např. vymáhání dluhů psychickým či fyzickým mučením, týráním dítěte atd.), ale především pro stát a jeho složky jako je zejména policie. Rovněž trestný zákon obsahuje trestné činy proti lidskosti. Nosným atributem základních práv a svobod je osobní svoboda, která je podle článku 8 odstavec 1 Listiny zaručena. Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak, než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Ústavním zákonem č.168/1998 Sb. došlo ke změně Listiny v čl. 8 odst. 3 věta druhá. Doba zadržení osoby byla v Listině prodloužena z 24 hodin na 48 hodin. Podle čl. 8 odst. 3 obviněného nebo podezřelého z trestného činu lze zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadrženou osobu je nutno okamžitě seznámit s důvody zadržení, vyslechnout ji a nejpozději do 48 hodin propustit na svobodu nebo odevzdat soudu. Zadržení je opatřením, které slouží k zajištění obviněného pro dosažení účelu trestného řízení. Pouze pro porovnání lhůt pro zadržení v některých státech: Rakousko 2 dny, Španělsko 3 dny, Itálie 2 dny, Švédsko 5 dnů, Francie 5 dnů. Podle čl. 8 odst. Listiny lze zatknout obviněného jen na písemně odůvodněný příkaz soudce, který osobu vyslechne a rozhodne o vazbě nebo ji propustí na svobodu. Zatčením se rozumí zadržení obviněného a jeho krátkodobé omezení osobní svobody za účelem dodání orgánu, který příkaz k zatčení vydal. Jednací řád pro okresní a krajské soudy upravuje dosažitelnost soudce, který zabezpečí povinnosti a dodržení lhůt v souvislosti s úkony vztahující se k vazbě. Rovněž tak jednací řád státního zastupitelství upravuje dosažitelnost státního zástupce k zabezpečení dodržování lhůt k podání návrhu na vzetí do vazby zadržených osob.⁸¹

---

⁸¹ Vladimír Zoubek, *Lidská práva, globalizace-bezpečnost*, Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 264-273

4.4.2. Zadržení osoby podezřelé

Trestní řád předpokládá, že osobu podezřelou ze spáchání trestného činu může, je-li dán některý z důvodů vazby, policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. K takovému zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce, avšak bez takového souhlasu lze zadržení provést za předpokladu, že věc nesnese odkladu a souhlasu předem nelze dosáhnout. Osobní svobodu jiného smí omezit kdokoli, pokud byla zadržená osoba přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, a je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Osoba, která zadržení provedla je povinna zadrženého ihned předat policejnímu orgánu a příslušníka ozbrojených sil může též předat nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky. Pokud opadnou důvody zadržení, podezření ze spáchání trestného činu bude rozptýleno, je nutno zadrženou osobu bezodkladně propustit na svobodu. V případě, že není zadržená osoba propuštěna na svobodu, musí být nejpozději do 48 hodin od tohoto zadržení odevzdána soudu. Zadržený má právo zvolit si obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním již v průběhu zadržení. Rovněž má právo, aby byl jeho obhájce přítomen při jeho výslechu.

Zadržení podezřelého je možné jen při splnění následujících podmínek:

- a) osoba, která má být zadržena, je podezřelá ze spáchání trestného činu,
- b) je dán některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a) až c) tr. řádu,
- c) jedná se o naléhavý případ, kdy např. hrozí zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení,
- d) je tu předchozí souhlas státního zástupce, bez předchozího souhlasu lze podezřelého zadržet, pouze, nesnese-li věc odkladu a souhlasu předem nelze dosáhnout.

Policejní orgán při zadržení podezřelého postupuje podle § 76 odst. 1 trestního řádu, avšak podle § 76 odst. 2 trestního řádu smí omezit osobní svobodu podezřelého kdokoliv.

Jak již bylo zmíněno, zadržený má právo, aby si zvolil svého obhájce. Nemůže však žádat, aby mu byl obhájce ustanoven. Obhájce má právo na základě žádosti podezřelého, aby byl přítomen u jeho výslechu. Má právo se svým obhájcem

hovořit bez přítomnosti třetích osob. Není-li zvolený obhájce ve lhůtě 48 hodin dosažitelný, má policejní orgán právo provést výslech podezřelého i bez přítomnosti tohoto obhájce. I zadržená osoba má ovšem podle § 33 odst. 1 trestního řádu právo nevypovídat.⁸²

Jestliže úkony policejního orgánu, při kterých došlo k omezení osobní svobody, směřovaly k objasnění skutečností důležitých pro odhalení trestného činu a jeho pachatele, započítává se do doby trvání zadržení doba, po kterou byla osobní svoboda omezena od okamžiku předvedení nebo zajištění policií. Pokud nedošlo k předvedení nebo zajištění policií, započítává se tato doba od okamžiku skončení úkonu, v jehož průběhu byly zjištěny skutečnosti odůvodňující předání osoby policejnímu orgánu k zadržení. O zadržení musí být sepsán protokol, který musí obsahovat místo, čas a bližší okolnosti zadržení a jeho podstatné důvody. Pokud byla provedena osobní prohlídka, je součástí protokolu o zadržení i záznam o provedení osobní prohlídky.⁸³

4.5. Vydání věci

Vydání věci je v trestním řízení úkon, kterým se zajišťují důkazní prostředky. Věc je povinen na vyzvání vydat ten, kdo ji má u sebe.

Při vyzvání je třeba ho upozornit na to, že nevyhoví-li výzvě, může mu být věc odňata, a dále na následky nevyhovění.

Věci, důležité pro trestní řízení jsou např.:

- a) předměty, které mohou být věcnými důkazy,
- b) listiny, jež mohou být listinnými důkazy,
- c) věci, ohledně nichž může být uložen trest propadnutí nebo vysloveno zabrání,
- d) listinné cenné papíry.

Vyzvání k vydání věci může mít dvojí povahu:

---

⁸² Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 593-601

⁸³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. Dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení, s. 37

a) předložení věci, jeli ji třeba identifikovat nebo ohledat, aniž by se následně zajistila,

b) vydání věci, je-li ji nutno zajistit pro účely trestního řízení.

Výzvě k předložení nebo vydání věci musí uposlechnout každý, kdo ji má u sebe. Nemusí se jednat pouze o obviněného, nemusí se jednat ani o vlastníka věci. Následkem nevyhovění výzvě k předložení nebo k vydání věci může být především odnětí věci. Jiným následkem nevyhovění zde může být např. uložení pořádkové pokuty nebo přenechání ke kázeňskému potrestání nebo kárnému postihu. Pokud se jedná o osobu, vůči níž trestní řízení směřuje k jejímu obvinění, nelze vydání nebo předložení věci vynucovat uložním pokuty. A to z toho důvodu, že by došlo k donucování směřujícímu k poskytnutí důkazu proti sobě samému.⁸⁴

K vydání věci, tedy k její výzvě samotné, není potřebný předchozí souhlas státního zástupce nebo příkaz soudu. Výzva se vydá formou opatření, proti kterému není přípustná stížnost. Tato výzva nemusí být vždy písemná, může být učiněna ústně, či do protokolu.⁸⁵

5. Výslech obviněného

5.1. Předvolání a předvedení

Výslech obviněného je jeden ze stěžejních úkonů trestního řízení. Jsou zde uplatňována práva, ale i povinnosti obviněného. Obviněný, pokud je předvolán, má za povinnost se k výslechu dostavit. V případě, že se nedostaví, může být předveden.

Obviněný může být předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště. O předvedení je třeba požádat příslušný policejní orgán. O

---

⁸⁴ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 606 - 610

⁸⁵ Chmelík, J. a kolektiv, *Rukověť kriminalisty*, Plzeň 2005, s. 156-159

předvedení příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě je třeba požádat jeho velitele nebo náčelníka. Pro případ předvedení musí být splněny kumulativní podmínky současně, neboť se jedná o zásah do osobní svobody obviněného. Jedná se o následující podmínky:

- a) obviněný byl k výslechu řádně předvolán,
- b) k výslechu se nedostavil,
- c) učinil tak bez dostatečné omluvy,
- d) na možnost předvedení a na případné uložení pořádkové pokuty byl v předvolání upozorněn.

Předvedení je i při splnění všech podmínek tzv. fakultativní možností, je tedy na rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení, zda nechá obviněného k výslechu předvést. Předvolání i předvedení má formu opatření.⁸⁶

Předvolání je procesní úkon, kterým se obviněnému ukládá povinnost, aby se ve stanovené době osobně dostavil na určené místo k výslechu nebo k jinému úkonu trestního řízení. V předvolání musí být uvedeno kromě označení věci, místa a času výslechu (dne a hodiny) též jeho předmět, dále v jakém procesním postavení je osoba předvolávána a to, zda a jaké písemnosti nebo jiné věci má předvolaný s sebou přinést. Z předvolání musí být výslovně a jednoznačně zřejmé, že právě předvolávaná osoba se má konkrétně a osobně dostavit. Předvolání je zpravidla písemné, ale není vyloučeno i ústní (osobní nebo telefonické), telegrafické nebo telefaxové anebo provedené elektronickou poštou. Písemné předvolání je považováno za řádné, pokud má stanovený obsah a bylo předepsaným způsobem doručeno obviněnému. Předvolání se obviněnému doručuje do vlastních rukou. Nebyl-li obviněný zastížen, přichází v úvahu doručení prostřednictvím policejního orgánu nebo orgánu obce, anebo s využitím soudního doručovatele či justiční stráže. Jestliže se písemnost dostala do rukou adresáta jiným způsobem, než jak pro danou písemnost předepisuje nebo připouští trestní řád, není možné takové doručení považovat za platné doručení, které by mělo ty právní účinky, jež jsou spojeny s platným doručením. Písemnost se považuje za řádně doručenu, i pokud obviněný odepře bezdůvodně předvolání.

---

⁸⁶ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 820-826

Příslušník ozbrojených sil a bezpečnostních sborů v činné službě se předvolává prostřednictvím svého nadřízeného (velitele, náčelníka, ředitele apod.). Osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě se předvolává prostřednictvím příslušného orgánu Vězeňské služby se žádostí o její předvedení. Pokud se předvolává osoba ve vazbě v jiné věci, je třeba k žádosti připojit písemný souhlas příslušného orgánu (státního zástupce, předsedy senátu, samosoudce), který vede vazební řízení, s předvedením. Osoba v ústavní zdravotnické péči se předvolává prostřednictvím tohoto ústavu (zdravotnického zařízení), který také zajistí její předvedení. Je-li jako obviněný předvoláván občan cizího státu, který má trvalý pobyt v cizině, nebo jiná osoba zdržující se v cizím státě, jejich předvolání je nutno řešit cestou mezinárodní právní pomoci.⁸⁷

Předvedení obviněného k výslechu je možné jen za předpokladu, že se na předvolání nedostavil bez dostatečné omluvy. Bude se jednat o případy, kdy obviněný svou nepřítomnost neomluvil vůbec (i když tak učinit mohl), nebo kdy omluva nebyla dostatečná. O dostatečnosti omluvy obviněného rozhoduje podle okolností případu orgán činný v trestním řízení, který obviněného předvolal. Ten musí přihlídnout při tom zejména k uváděnému důvodu nedostavení se, k osobním a rodinným poměrům obviněného, k délce lhůty, kterou od předvolání na dostavení se měl, k naléhavosti výslechu a k následkům spojeným s jeho zmařením pro nepřítomnost obviněného. Předvedení se nebude realizovat na osobě, která se zdržuje v cizině a z ciziny se na předvolání dobrovolně nedostavila. Nelze-li tuto překážku řešit jinak, přichází v úvahu některý z institutů právního styku s cizinou, nebo jde-li o osobu, která by mohla být obviněným a pobytem v cizině se vyhýbá trestnímu řízení, lze proti ní vést řízení proti uprchlému. Na následky nedostavení se musí být obviněný upozorněn přímo v předvolání, ať byl předvoláván písemně nebo jinak. Obviněnému musí být sděleno, že nedostaví-li se na řádné předvolání bez dostatečné omluvy, může být předveden. Dalším následkem, na který je nutno obviněného v předvolání upozornit, je možnost uložení pořádkové pokuty do 50 000 Kč. Předvedení ovšem nemusí předcházet pořádkové pokutě za nedostavení se k výslechu a není

---

⁸⁷ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 820-826

vyloučeno, aby byl obviněný v důsledku nedostavení se předveden a zároveň ze stejného důvodu postižen i pořádkovou pokutou. Předvedení neprovádí orgán činný v trestním řízení, který předvedením zajišťuje přítomnost obviněného, ale tento orgán musí požádat o předvedení příslušný policejní orgán. V řízení před soudem požaduje předvedení osoby předseda senátu a policejní orgán je povinen mu urychleně vyhovět. Předvedení zpravidla realizuje základní útvar policie, v jehož obvodě se obviněný zdržuje nebo se naposledy zdržoval. Při předvedení je třeba dbát obecného požadavku na provádění úkonů trestního řízení, tj. šetřit osobnosti a ústavou zaručených práv předváděných osob. O předvedení příslušníka ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru v činné službě nutno zásadně požádat jeho velitele nebo náčelníka. O předvedení osob ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě a osob v ústavní zdravotnické péči nutno požádat příslušnou věznicí nebo ústav (zdravotnické zařízení). Je-li předvolaná osoba ve vazbě v jiné věci, je třeba k žádosti připojit písemný souhlas příslušného orgánu činného v trestním řízení s předvedením. Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu vazby předvádí vězeňská stráž.⁸⁸

5.2. Výslech obviněného

Jelikož je obviněný ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání, je výpověď obviněného pouze výpovědí po zahájení trestního stíhání. Výslech obviněného je úkon, kterým se dají získat co nejpřesnější poznatky o zjišťovaných skutečnostech.

Před prvním výslechem obviněného je třeba zjistit jeho totožnost, dotázat se jej na jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech. Obsah poučení se poznamenává do protokolu o výslechu obviněného. Tento postup je upraven v § 91 trestního řádu. Výslech obviněného se může uskutečnit buď krátce po zahájení trestního stíhání, případně mohou uplynout dny, týdny, než k výslechu dojde.

---

⁸⁸ Pavel Šámal a kolektiv, *Trestní řád*, 6. vydání, Praha 2008, s. 820-826

Jedná se o případy, kdy je obviněnému zasíláno usnesení o zahájení trestního stíhání doručovací poštou. Z pohledu obhajoby má značný význam, že výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat řádný popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, jeho zákonné označení, který je v tomto skutku spatřován. Dále v odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání musí být přesně odůvodněn závěr o důvodnosti trestního stíhání. Pro obviněného je vhodné, aby byl svým obhájcem před výslechem poučen o svých právech. Jde zejména o jeho právo radit se s obhájcem i během svého výslechu, vyjma případu, kdy mu již byla vyslychajícím položena otázka. Rovněž by měl obviněný vědět, že se může při výslechu vyjadřovat ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a k jednotlivým důkazům o nich, že může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, že může podávat návrhy na provedení důkazů a aby byl vyslychán za přítomnosti svého obhájce.⁸⁹

Je zakázáno, aby byl obviněný nucen ke k výpovědi. Jedná se o všeobecně uznávanou zásadu jak v legislativě, tak v judikatuře a v justiční praxi. Interpretace tohoto pravidla je jednoznačná a nezpůsobuje žádné větší problémy.⁹⁰

Obviněného může vyslychat též státní zástupce, který vyzve vyslychaného, aby vypověděl, co je mu o předmětu výslechu známo. Výslech nesmí být veden tak, aby vyslychaný z položených otázek zjistil skutečnosti, které mu nebyly známy před výslechem. Dále obviněnému nesmějí být kladeny otázky obsahující klamavé nebo nepravdivé skutečnosti.⁹¹

Pro obviněného je dobré, aby si před svým výslechem ujasnil, čeho chce při výslechu dosáhnout. Stejně jako vyslychající, bude to zpravidla policejní orgán, se připravuje na výslech, je vhodné, aby se na tento výslech připravil též obviněný. Aby se po poradě s obhájcem rozhodl, zda bude vypovídat, nebo nebude. Při každém úkonu musí být obviněný řádně poučen a poučení musí být vždy obsaženo v příslušném protokolu. V protokolu o výslechu musí být uvedeno

---

⁸⁹ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného.*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

⁹⁰ Záhora J., Teoretické a praktické problémy dokazovania, pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi DrSc., *Bratislavská vysoká škola práva 2008*, s. 177

⁹¹ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 21. září 2009, o trestním řízení, Sbírká pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce

těž to, jak se obviněný k obsahu poučení vyjádřil, zda mu porozuměl a zda žádá o výslech za účasti svého obhájce. Co se týče samotného výslechu je nepřípustné, aby se obviněný v protokolu o výslechu obviněného pouze odkázal na již předem učiněnou výpověď ve formě úředního záznamu. Takovýto protokol o výslechu obviněného nelze považovat jako důkaz. Jestliže se obviněný rozhodne a chce si zvolit svého obhájce, za jehož účasti chce vypovídat, je policejní orgán povinen tento požadavek zaprotokolovat a dát obviněnému přiměřenou lhůtu ke zvolení obhájce. Za této situace je nepřípustné, aby policejní orgán trval na výslechu obviněného, neboť by došlo ke zkrácení jeho práv na obhajobu. Toto by byl důvod k tomu, aby soud vrátil věc k projednání státnímu zástupci s tím, aby odstranil závažné procesní pochybení. Při výslechu obviněného se postupuje tak, aby se poskytl úplný a jasný obraz o skutečnostech, důležitých pro trestní řízení. O tomto je obviněný svým obhájcem informován a právě tato znalost mu umožňuje lepší přípravu výpovědi. Obviněný tedy již před svým výslechem ví, že v trestním stíhání je třeba v nezbytném rozsahu dokazovat zejména, zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin, zda tento skutek spáchal on, případně z jakých pohnutek, dále podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu. Z pohledu důkazních prostředků je výpověď obviněného jedním z významných důkazů. Obviněný má právo k věci vypovídat, nikoliv však povinnost, a pokud odmítne vypovídat, nelze tento fakt hodnotit k jeho tíži. Má právo odepřít výpověď i bez ohledu na skutečnost, že již při dřívějším výslechu vypovídal. Cílem výslechu není získat doznání, ale co nejúplnější zjištění skutkového stavu. Samotné doznání nelze posuzovat samostatně, a proto ani přeceňovat. Je nutné, aby doznání bylo prověřeno, přičemž jeho obsah lze považovat za věrohodné v případě, že jeho věrohodnost je prokázána dalšími věrohodnými důkazy. Obviněný se totiž může z různých důvodů doznat k spáchání trestného činu, i když jej nespáchal. Dozná se buď proto, že jako dosud netrestaný očekává za spáchání trestného činu mírný trest, a proto brání zjištění, že pachatelem trestného činu je jeho rodinný příslušník. V úvahu také přichází situace, kdy svým doznáním k méně závažnému činu chce zakrýt spáchání společensky závažnějšího trestného činu. Realizací práva odmítnout výpověď může být taktika ztěžování orgánům činným v trestním řízení zjištění skutkového stavu, tedy i prokázání jeho viny v případě, že se trestného činu skutečně dopustil.

Během výslechu, ale i před ním, nebo po něm je zakázán fyzický i psychický nátlak na obviněného. Důkaz, získaný tímto způsobem je absolutně neúčinný. Takovou vadu nelze odstranit a v řízení ji není možné proti obviněnému použít a to ani v případě, pokud svědčí v jeho prospěch. Ani v případě, kdy by se toto vynucené doznání zakládalo na pravdě, by ho nebylo možno použít a pokud by ani neexistovaly žádné jiné důkazy o vině obviněného, muselo by být trestní stíhání již v přípravném řízení zastaveno. Obviněný musí být před započítím svého výslechu řádně poučen o svých právech a povinnostech, mimo jiné o naplnění skutkové podstaty trestného činu křivá výpověď. Důsledkem zákazu donucovat obviněného k výpovědi je to, že se obviněný nepravdivou výpovědí nemůže dopustit trestného činu křivá výpověď.⁹²

Obviněnému musí být dána nejprve možnost, aby sám vylíčil skutečnosti, které jsou mu kladeny za vinu, tedy které jsou předmětem obvinění. Musí mu být zaručeno právo vyjádřit vlastní postoj k věci neovlivněný otázkami policejního orgánu.⁹³

Při výslechu obviněného nemá tento povinnost žádným způsobem prokazovat svou nevinu, může se tedy hájit způsobem, jaký sám uzná za vhodný. Může tedy uvádět pravdu, nebo i nepravdu. Každá jeho výpověď musí být orgány činnými v trestním řízení řádně prověřena. Pokud vyslychající usoudí, že výpověď obviněného je jako celek nepravdivá, nemůže bez zjištění dalších důkazů svědčících o jeho vidě dovozovat, že se trestného činu obviněný dopustil. Při výslechu se obviněný vyjadřuje k sdělenému obvinění. Může se stát, že dozná jak skutek, tak jeho zavinění, nebo dozná skutek, avšak své zavinění popírá. Dále je možné, že některé skutečnosti uvedené v obvinění doznává, další popírá anebo i vyvrací. Stejně tak může popírat skutek i jeho zavinění. Jak již bylo v této práci zmíněno, je pro obviněného velice důležité, aby si vytvořil stanovisko k obvinění po důkladném zvážení, a to již při přípravě na výslech. Není vhodné, pokud si obviněný vyjasňuje svůj názor až v průběhu výslechu, neboť se stává, že potom

---

⁹² Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C.H. Beck, 2010, s. 165-180

⁹³ Šámal P., Novotný R., Růžička M., Vondruška F., Novotná J.,: *Přípravné řízení trestní*, 2. doplněné a přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2003, s. 382

při výslechu reaguje nepromyšleně. Je zde velice důležitá přítomnost obhájce, protože pokud se obviněný hájí sám bez obhájce, nejednou sdělí při výslechu skutečnosti, které vyslychajícímu nebyly známy a které by se bez spontánního a nepromyšleného projevu obviněného nikdy nedozvěděl. Toto je z pohledu obhajoby velice nevhodné. Pokud má tedy obviněný svého obhájce, této chyby se zpravidla nedopustí. Je nepřijatelné, aby policejní orgán, který provádí výslech obviněného, zasahoval do jeho vyjádření, a to zvláště v případě, že obviněný souvisle a plynule vypovídá. Obviněný je tímto zásahem znervózněn a je narušen sled jím připravených myšlenek. Opakované narušování vyjádření obviněného, ke kterému byl vyzván a předčasné kladení otázek, směřujících k doznání, lze hodnotit jako formu donucování k výpovědi, případně k doznání samému. Pokud se obviněný odchyluje od předmětu výslechu, rozsáhle hovoří o skutečnostech, které s ním nijak nesouvisejí, může vyslychající přerušit souvislé vyličování skutečností obviněným. Vyslychající přistoupí k pokládání otázek teprve tehdy, co poskytl obviněnému dostatečnou možnost souvislého vyličení všech okolností, které chtěl k věci uvést v zájmu své obhajoby. Pokud obviněný odmítne k věci vypovídat, je možné přistoupit ke kladení otázek, avšak je tehdy, pokud si to obviněný sám přeje a odmítnutí výpovědi se nevztahuje na celý výslech včetně otázek. Účelem otázek je doplnění výpovědi nebo odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Obviněný tedy může požádat vyslychajícího, aby mu byly kladeny otázky bez samotného vyličení věci obviněným. Vyslychající nesmí klást obviněnému kapciózní a sugestivní otázky.⁹⁴

Kapciózní otázky jsou takové otázky, které předstírají nepravdivé, klamavé, nebo jiné skutečnosti a svádět obviněného k odpovědi, kterou si vyslychající přeje slyšet a protokolovat. V otázkách se nesmějí uvádět skutečnosti, které mohou být zjištěny teprve z výpovědi obviněného a tím mu sugestivně naznačovat, jak má odpovědět. Kapciózní a sugestivní otázky mohou velice negativně ovlivnit výpověď, což může znamenat až nepřímé donucení k výpovědi. Kapciózní a sugestivní otázky jsou v rozporu se zákonem a proto jejich pokládání může vést až k absolutní neúčinnosti té dané části výslechu. V praxi bývá velice

---

⁹⁴ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

složité prokázat, že vyslychající pokládal obviněnému v přípravném řízení sugestivní či kapciózní otázky. Během výslechu může policejní orgán pokládat kapciózní a sugestivní otázky, avšak během protokolace zapíše pouze odpovědi, což může vzbudit dojem, že obviněný protokolované skutečnosti uvedl sám spontánně. Pokud obviněný následně protokol bez námitek podepíše, na základě žádosti následně zvoleného obhájce o přezkoumání postupu policejního orgánu nebývají zpravidla zjištěny žádné závady v jeho postupu. Dojde tedy k tomu, že státní zástupce přezkoumá spisový materiál, ze kterého postup policejního orgánu, který je v rozporu se zákonem, neplyne. Jestliže jsou při výslechu obviněnému kladeny klamavé a nepravdivé okolnosti, nebo je naznačováno, jak má odpovědět na položené otázky, je potřebné, aby obviněný nebo jeho obhájce žádali kladení jasných a srozumitelných otázek. Pokud tak vyslychající neučiní, má právo obviněný trvat na doslovné protokolaci otázek i odpovědí a současně i na protokolaci námitek proti kapciózním a sugestivním otázkám. Když je obviněný s policejním orgánem při výslechu sám, měl by si uvědomit, že v otázkách jsou mu předstírány klamavé a nepravdivé okolnosti, nebo je mu naznačeno, jak má odpovídat. V tomto případě by neměl mlčky strpět toto nepřímé donucení k výpovědi. Během výslechu by měl proti těmto otázkám vznést námítky, a pokud by jim policejní orgán nevyhověl, měl by odmítnout další výpověď s tím, že si zvolí obhájce a na již položené otázky odpoví až v jeho přítomnosti. Rovněž tak opakované provádění výslechu obviněného za účelem dosažení jeho doznání, lze považovat za donucování k doznání. Dochází také k tomu, že některé policejní orgány provedou jediný výslech, ve kterém pokračují ve více dnech. Předtím, než přistoupí k pokračování ve výslechu, znovu opakují nejzávažnější otázky z předchozího dne, a když na ně dostanou stejnou odpověď, potom je nezapiší do protokolu. Pokud obviněný odpoví jinak, tuto jeho výpověď protokolují doslovně. I takovýto postup je formou donucování obviněného k doznání. V přípravném trestním řízení musí být vina obviněného prokázána na základě důkazů provedených v souladu s trestním řádem. Ze způsobu obhajoby nelze jednoznačně usuzovat o vině obviněného, např. z toho, že obviněný záměrně vypovídá nepravdu, popírá určité skutečnosti nebo se snaží svést vyslychající orgány na falešnou stopu apod. Takový postup by znamenal potlačování práva na obhajobu a byl by v rozporu s presumpcí nevinu. Pokud policejní orgán vede s obviněným

nejdříve neformální rozhovor o obsahu usnesení o zahájení trestního stíhání, jedná se o nepřijatelný postup. Po takovém neformálním rozhovoru přistupuje policejní orgán k oficiálnímu výslechu, jehož obsah někdy i účelově protokoluje.⁹⁵

Obviněný by si měl uvědomit, že je v rozporu s jeho zájmy, kdy při výslechu sděluje pouze to, na co si vzpomene, anebo pokud odpovídá pouze na otázky vyslychajícího. Než obviněný odpoví na položenou otázku, má právo nejprve nahlédnout do svých písemných poznámek a následně odpovědět. Někteří obvinění provádějí podrobnou přípravu své výpovědi a tuto si sepisují. Není ovšem možné, aby celou svou připravenou výpověď přečetl. Obviněnému může být odepřeno nahlédnout do těchto poznámek a to v případě že by to negativně ovlivnilo jeho výpověď, např. tím, když je podezření, že poznámky sepisovala jiná osoba. Pokud vyslychající odepře obviněnému nahlédnout do svých poznámek, musí následně tento krok řádně zdůvodnit v protokolu o výslechu. Vyslychající nemá právo požádat obviněného, aby mu poznámky vydal, neboť se nejedná o věc důležitou pro trestní řízení. Poznámky může vydat obviněný dobrovolně a může požádat, aby byly součástí jeho protokolu jako příloha. Takovéto poznámky nelze považovat za důkaz.⁹⁶

Obviněný by měl být od počátku trestního řízení poučen o svých právech a být si plně vědom, že i jeho první výpověď může být hodnocena jako každý jiný důkaz. Práva obviněného citovaná v ustanovení trestního řádu spočívají v tom, že má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, která jsou mu kladena za vinu a ke všem důkazům o nich. Není však povinen vypovídat. Rovněž může uvádět okolnosti a všechny důkazy sloužící k jeho obhajobě, podávat žádosti, opravné prostředky a činit návrhy. Může si zvolit obhájce a žádat, aby byl vyslychán za jeho účasti, aby se obhájce účastnil i jiných úkonů přípravného řízení. Obviněný by měl být určitým způsobem upozorněn na to, že skutečnosti, které při výslechu uvede, a tyto budou zaprotokolovány, mohou sloužit jako důkazní materiál a v konečném stadiu soud by popřípadě hodnotil věrohodnost takové výpovědi obviněného, např. pokud obviněný mění výpovědi. Obviněný se nemůže odkázat

---

⁹⁵ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

⁹⁶ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

na již sepsaný protokol či záznam před sdělením obvinění. Zápis obviněného nemá v tomto případě žádný význam a stav je stejný, jako kdyby nevypovídal. Je nepřijatelné, aby byly soudu podávány návrhy, aby u soudu byli vyslechnuti policisté, kteří písemnost s pozdějším obviněným sepisovali a jimž se obviněný “doznal” ke spáchání trestné činnosti.⁹⁷

Poté, co státní zástupce ukončí výslech obviněného, předloží mu k podpisu každou stranu protokolu, který podepíše každá osoba, která byla přítomna u tohoto úkonu, tedy i zapisovatelka, případně nezúčastněná osoba.⁹⁸

6. Některé zvláštní způsoby dokazování

6.1. Konfrontace

Konfrontace je úkon, který lze provést až poté, kdy každá z osob, jež mají být konfrontovány, byla již dříve vyslechnuta. Při konfrontaci vyslychaná osoba vypovídá druhé osobě v přímé řeči své tvrzení o okolnosti, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě uvádí další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevypovídala. Tyto osoby postavené tváří v tvář si mohou klást vzájemně otázky jen se souhlasem vyslychajícího. Obviněný, který byl řádně předvolán ke konfrontaci, je povinen se k ní dostavit a účastnit se jí, a to i v případě, že při svém výslechu odmítl vypovídat. Jeho účast lze vynutit uložením pořádkové pokuty nebo předvedením. Obviněný má právo odmítnout vypovídat i při konfrontaci. Jsou-li konfrontováni dva spoluobvinění, mají toto právo oba. Pro obviněného je dobré, aby se vždy domluvil s obhájcem, zda má při konfrontaci vypovídat. Pokud obviněný dosud nebyl přítomen při konfrontaci, nemusí si uvědomovat psychickou náročnost tohoto úkonu. Z pohledu obhajoby je v případě rozporů mezi výpověďmi obviněného a svědka

---

⁹⁷ Dagmar Šídová, K právům obviněného podle § 33 odst. 1 TrŘ, *Právní rozhledy* 1/1998, s. 28

⁹⁸ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 21. září 2009, o trestním řízení, Sběrka pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce

tento význam nepochybný. Rovněž má zásadní význam konfrontace dvou svědků, z nichž jeden vypovídá v neprospěch a druhý ve prospěch obviněného. U tohoto úkonu je oprávněn být přítomen obhájce, který může se svolením vyslychajícího klást konfrontovaným osobám otázky. Rovněž obviněnému může být umožněno účastnit se konfrontace a klást jim otázky.⁹⁹

Účelem konfrontace je odstranění podstatných rozporů ve výpovědích vyslychaných osob spočívající v tom, co o stejných okolnostech uvedly. Konfrontace se použije v případě, že rozpory nelze odstranit jinak.¹⁰⁰

6.2. Rekognice

Pokud je pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím její totožnost, koná se rekognice. U tohoto úkonu musí být přítomna alespoň jedna nezúčastněná osoba. Před rekognicí se provede výslech podezřelého, obviněného nebo svědka o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, dále o znacích nebo zvláštnostech, podle kterých by bylo možno osobu nebo věc identifikovat. Osoba nebo věc nesmí být před rekognicí ukázána osobě, která tento úkon provádí. Rekognice osob se provádí nejméně mezi třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se zařadí na libovolné místo mezi ukazované osoby. Máli být poznána osoba podle hlasu, může hovořit v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobným hlasem. Rekognice se může provést též podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup se může použít pouze v případě, že např. osoba, která by měla být podezřelému obviněnému nebo svědkovi ukázána mezi jinými osobami, dosud nebyla zjištěna. Po rekognici se

---

⁹⁹ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

¹⁰⁰ Hendrych, D. a kol., *Právní slovník*, Praha 2009

podezřelý, obviněný nebo svědek znovu vyslechnou, jeli třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědí a výsledky rekognice.¹⁰¹

Poznávající i poznávané osoby musí být před vlastní rekognice řádně poučeny podle jejich procesního postavení. Při absenci tohoto poučení by šlo o úkon zcela vadný a nepoužitelný jako důkaz v trestním řízení. Poznávajícímu musí být dána možnost zvolit si pozici mezi poznávanými objekty. Objekty poznávání, včetně všech přibraných osob, se musí označit čísly. Poznávaný objekt má opět právo, zvolit si číslo, které si vybere. Poznávající musí mít dostatečný čas na pozorování poznávaných. V případě, že rekognice prování utajený svědek, provádí se tzv. skrytá rekognice. Zákonnou podmínkou provedení tohoto úkonu podle fotografií je to, že tyto všechny fotografie musí být následně založeny v trestním spise. Rekognice je neodkladný úkon trestního řízení. Ze samotného průběhu rekognice musí být pořízena dokumentace, tedy protokol o rekognici, dále fotografický záznam, či videozáznam.¹⁰²

6.3. Vyšetřovací pokus

V odborné literatuře je vyšetřovací pokus nejčastěji definován jako samostatný vyšetřovací úkon, který je založený na pokusném rekonstituování prověřovaného faktu a na pozorování jeho průběhu a výsledků v programově variovaných podmínkách za účelem objasnění objektivní možnosti jeho existence a vztahu k trestní věci.¹⁰³

Vyšetřovací pokus se koná, pokud mají být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Jedná se o úkon, k němuž se přistupuje v případech, kdy vzniknou určité pochybnosti o možnosti nebo nemožnosti existence nějaké

---

¹⁰¹ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

¹⁰² Chmelík, J. a kolektiv, *Rukověť kriminalisty*, Plzeň 2005, s. 138-141

¹⁰³ Musil J. a kol., *Kriminalistika, vysokoškolská učebnice*, Naše vojsko, Praha 1994, s. 171

skutečnosti, události nebo jevu. U vyšetřovacího pokusu musí být přítomna nezúčastněná osoba, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost zmařilo vyšetřovací pokus. K vyšetřovacímu pokusu může být vzhledem k povaze věci přibrán znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek. K úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek žádným způsobem donucován.¹⁰⁴

O konání vyšetřovacího pokusu, který se koná po zahájení trestního stíhání, je nutné v souladu s trestním řádem včasně vyrozumět obhájce obviněného. Samotný proces realizace vyšetřovacího pokusu a výsledky získané musí být řádně zadokumentované proto, aby mohly být použity jako důkaz v trestním řízení. Musí být sepsán protokol o vyšetřovacím pokusu, dále pořizována fotografická dokumentace, případně topografická dokumentace, jako jsou náčrtky, plánky apod., videozáznam, zvukový záznam apod. Během vyšetřovacího pokusu musí být dosaženo podobnosti podmínek vyšetřovacího pokusu podmínkám zkoumané události, zejména provedení vyšetřovacího pokusu v té době, ve které podmínky a osvětlení jsou maximálně shodné s těmi, za kterých proběhl zkoumaný jev, shodnost klimatických podmínek původní a pokusné události, stejné akustické podmínky, charakter hluku, frekvence tonu, síly apod., shodnost rychlostí prováděných pokusů s rychlostí původní události apod.¹⁰⁵

Kromě obviněného a svědka mohou být dalšími účastníky pokusu pomocné osoby. Tyto osoby se přiberou v případě, kdy obviněný či svědek odmítnou nebo nemohou se aktivně zúčastnit vyšetřovacího pokusu (např. svědek je zraněn, mrtev). V těchto případech přibrané osoby plní úlohu pokusných osob – figurantů.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H.

Beck, 2010, s. 165-180

¹⁰⁵ Chmelík, J. a kolektiv, *Rukověť kriminalisty*, Plzeň 2005, s. 147-152

¹⁰⁶ Prerad V., *Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*, Bulletin advokacie 6-7/1997, s. 55

6.4. Rekonstrukce

Rekonstrukce se provádí u pachatele, nebo jiné osoby, která byla dříve z nějakého důvodu přítomna vyšetřované události a již předtím učinila výpověď, líčí a ukazuje na místě činu to, co, kde a jak se odehrálo. V podstatě tyto osoby demonstrují některé podstatné části nebo celý děj, u kterého se zúčastnili jako pachatelé, svědci nebo poškození.¹⁰⁷

Rekonstrukce trestného činu je úkon, který zachycuje určité jednání obviněného, jehož podstatou je obnovení dané situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán. V průběhu rekonstrukce obviněný, který musí souhlasit s provedením rekonstrukce, předvádí, jakým způsobem se trestného činu dopustil. Rekonstrukce je důkazem v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení nesmí obviněného při jeho provádění usměrňovat, ohledně svého počínání při činu, které během rekonstrukce znázorňuje.¹⁰⁸

Rekonstrukce se provádí na základě skutkových zjištění získaných z jiných provedených důkazů. Např. opakování mechanismu výstřelu obviněného na poškozeného, provedení zkušební jízdy po určitém úseku silnice, kde došlo k dopravní nehodě, předvedení mechanismu vniknutí do objektu a následné odnášení odcizených věcí. Účelem rekonstrukce je prověřit výpověď podezřelého, obviněného, spolupachatelů, poškozených nebo svědků. Tedy se bude jednat o zjištění, zda a do jaké míry jsou pravdivá určitá tvrzení obsažená ve výpovědích těchto osob. O době a místě konání je třeba v dostatečném časovém předstihu vyrozumět obhájce, státního zástupce a případně i další osoby. V případě, že se při rekonstrukci použije figurant, je nutno dbát toho, aby tato osoba přibližně vypadala svým vzezřením, věkem a oblečením jako osoba, jehož jednání demonstruje. Všechny osoby, které se zúčastní rekonstrukce, tedy obviněný, poškození, svědci apod., musí být řádně před započítím rekonstrukce poučeny podle svého procesního postavení. Rozsah poučení se poznamená v protokolu o

---

¹⁰⁷ Vychodil M., *Rekonstrukce trestného činu (I. část)*, Bulletin advokacie 8/1997, s. 37

¹⁰⁸ Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

rekonstrukci. O provedené rekonstrukci se zpracuje protokol, jehož přílohou je zpravidla i pořízená fotodokumentace, případně i situační plánek.¹⁰⁹

6.5. Prověrka na místě

Prověrka na místě se provádí, pokud je třeba za přímé účasti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit nějaké údaje důležité pro trestní řízení. Tyto informace se vztahují k nějakému, určitému místu. Na postup při prověrce na místě se přiměřeně použijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Při tomto úkonu podezřelý, obviněný nebo svědek doplňuje nebo upřesňuje údaje, ukazuje místa a objekty, které bezprostředně souvisí s vyšetřovaným případem. Cílem prověrky na místě je porovnat nějakou skutečnost, která byla uvedena při výslechu, se situací na konkrétním místě a tím získat nové fakty nebo zajistit další důkaz. Obviněný by si měl uvědomit, že se jedná o úkon, u kterého je přítomen nejenom policejní orgán a obhájce, ale též kriminalistický technik, který úkony dokumentuje, pořizuje fotodokumentaci nebo videozáznam, dále i nezúčastněná osoba, ale též i státní zástupce, nebo lékař či znalec. Na místě může být přítomna též veřejnost. Pro obhajobu je velice důležité, že obviněný nesmí být žádným způsobem donucován, byť se jich musí na základě předvolání zúčastnit. Pokud chce obviněný určitou skutečnost důležitou pro trestní řízení prokázat, je vhodné, aby se prověrky na místě ve vlastním zájmu účastnil. V případě, že tento úkon sám navrhne, je podrobení se plně v jeho zájmu. Účasti obviněného i obhájce musí předcházet velice kvalitní příprava včetně opětovného prostudování výpovědi obviněného, stejně jako svědků. Pokud se obviněný hájí sám, je v jeho zájmu, aby si po předvolání k tomuto úkonu zvolil obhájce a po vzájemné poradě se k úkonu dostavil s ním. Může se s obhájcem radit také na místě, ještě před zahájením úkonu nebo v jeho průběhu, ne však poté, co je mu položena otázka. Na závěr se sepisuje protokol, kterému je nutno věnovat maximální pozornost.

---

¹⁰⁹ Chmelík, J. a kolektiv, *Rukověť kriminalisty*, Plzeň 2005, s. 142-146

Obviněný ani obhájce by neměli podepisovat protokol bez toho, že se seznámí s jeho přesným obsahem.¹¹⁰

7. Soudní judikatura

Jedním ze základních práv obviněného jsou právo na obhajobu, stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada řádného zákonného procesu. Tato a jiná práva jsou realizována v trestním řízení ve všech jeho fázích. Nejvýznamnější fází trestního řízení je vyšetřování. Proto je velice důležité mít již minimálně od tohoto okamžiku obhájce, který zaručí, že obviněný nebude krácen na svých právech. Trestní stíhání konkrétní osoby, je velký zásah do osobních práv a svobod. Proto je důležité, aby Usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu splňovalo všechny zákonné požadavky.

Jde zejména o totožnost skutku ve výrokové větě, o řádné popsání subjektivní stránky toho daného trestného činu. Vedle právních norem také ustálená soudní judikatura zaručuje osobě, proti které se trestní řízení vede, že budou zaručena její práva. Ve vztahu k Usnesení o zahájení trestního stíhání podle ust. § 160 odst. 1 trestního řádu, k totožnosti skutku a popisu subjektivní stránky trestného činu, bylo zaujato stanovisko soudy různých stupňů.

a) Krajský soud v Hradci Králové, 10 To 519/2003, [Výběr VKS 291/2003]

V dané věci podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v HK na obviněného obžalobu pro trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr.zák., jehož se měl obviněný podle obžaloby dopustit tím, že jako policejní inspektor služebně zařazený na OO PČR ve Světlé nad Sázavou, okr. Havlíčkův Brod, v období od 23.5.2001 do 22.12.2001 ve

---

¹¹⁰ Vantuch P., *Obhajoba obviněného*, 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 165-180

Světlé nad Sázavou, případně též na jiných místech v obvodu působnosti OO PČR Světlá nad Sázavou, při zpracovávání věcí vedených na OO PČR Světlá nad Sázavou, nepostupoval řádně v souladu se zákonem a s povinnostmi policejního inspektora Policie ČR, neboť v průběhu šetření úmyslně prováděl úkony takovým způsobem, aby jednotlivé věci bylo možno posoudit toliko jako přestupky, takto jednal i přesto, že věděl, že je povinen provést všechny dostupné důkazy, jichž je třeba pro možnost objektivního posouzení věcí a podaných trestních oznámení, v některých případech takto postupoval dokonce i přesto, že od prvopočátku bylo zcela nepochybné, že věc vykazuje všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu, uvedeného v trestním zákoně.

V trestní věci bylo zahájeno trestní stíhání obviněného. Okresní soud vrátil věc státnímu zástupci k došetření s odůvodněním, že v přípravném řízení došlo k pochybení při zahájení trestního stíhání, neboť usnesení podle § 160 odst. 1 trestního řádu neobsahuje předepsané náležitosti. Skutek, který byl spáchán, je popsán obecně a není uvedeno, jakým konkrétním způsobem v rozporu se zákonem a s povinností policejního inspektora v jednotlivých případech obviněný postupoval chybně. Takovou procesní vadu nelze napravit před soudem a je třeba znovu usnesením zahájit trestní stíhání. V usnesení přesně popsat, jakým způsobem měl obviněný jednat v rozporu se zákonem a svými povinnostmi.

Následně proti tomuto usnesení okresního soudu podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v HK v zákonné lhůtě stížnost. V této namítl, že skutek obviněného byl v usnesení o zahájení trestního stíhání popsán dostatečně. Podle jeho názoru usnesení obsahovalo jak povinné náležitosti usnesení podle § 134 odst. 1 tr. řádu, tak označení obviněného, výrok s popisem skutku, který musí být vymezen tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, odůvodnění i poučení o opravném prostředku. Obviněný se vyjádřil prostřednictvím svého obhájce ke stížnosti státního zástupce, kde se zabývá otázkou vymezení skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání. Namítl, že usnesení v dané věci nesplňuje požadavek určitosti a je v rozporu s principem právní jistoty i práva obviněného na spravedlivý proces. Vymezení skutku, pro který se trestní stíhání vede, musí zahrnovat všechny okolnosti, z nichž lze dovodit znaky skutkové podstaty. V daném případě tedy i způsob, jakým měl obviněný při šetření jednotlivých případů porušit povinnosti

policisty. Takové vymezení ostatně neobsahuje ani obžaloba a tento postup znemožňuje reagovat na konkrétní skutečnosti a hájit se adekvátním způsobem. Neurčitost obvinění je přitom v rozporu i s ústavně garantovanými právy obviněného, který může být stíhán jen ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon a má právo v každém stádiu řízení se hájit proti obvinění. Toto právo nebylo naplněno právě proto, že skutek není dostatečně vymezen. Obviněný proto navrhuje, aby krajský soud stížnost státního zástupce zamítl.

Krajský soud přezkoumal z podnětu podané stížnosti správnost výroku a dospěl k závěru, že stížnost státního zástupce není důvodná. Jednalo o závažnou procesní vadu přípravného řízení. Takovou vadou je podle ustálené soudní praxe i skutečnost, že trestní stíhání nebylo řádně zahájeno, respektive že usnesení o zahájení trestního stíhání neobsahuje zákonné náležitosti. Podle § 160 odst. 1 tr. řádu musí výrok usnesení o zahájení trestního stíhání obsahovat popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu a další náležitosti. V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Předmětem sporu je v daném případě to, zda výrok usnesení tak, jak byl výše citován, obsahuje dostatečně konkrétní popis skutku tak, aby dostál všem zákonným náležitostem.

Jednou ze základních zásad trestního řízení je zásada zákonnosti trestního stíhání, zakotvená v ustanovení § 2 odst. 1 tr. řádu, podle něhož nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád. Tato zásada je též ústavně garantována, neboť podle článku 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nikdo nesmí být stíhán jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Tato zásada zajišťuje obviněnému, že bude stíhán pouze pro čin, který je zákonem označen za trestný a že skutkovým důvodem stíhání bude pouze spáchání takového skutku, v němž jsou obsaženy zákonné znaky trestného činu. V usnesení o zahájení trestního stíhání proto musí být konkrétním způsobem vyjádřeno, v jakých skutečnostech je spatřováno naplnění všech znaků trestného činu. Pokud tomu tak není, jde o závažné porušení práva na obhajobu, neboť obviněnému musí být umožněno obhajovat se proti takovému obvinění, ze kterého je jasné, jaké konkrétní skutečnosti, naplňující znaky trestného činu, se mu kladou za vinu. To souvisí s ústavně garantovaným právem obviněného na

obhajobu ve smyslu čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Náležitosti usnesení o zahájení trestního stíhání mají tedy přímý vztah k základním lidským právům garantovaným i v mezinárodních dokumentech, jimiž je Česká republika vázána, zejména v článku 6 odst. 3 písm. a), b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, musí být neprodleně podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu, musí mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby, aby se mohl osobně nebo za pomoci obhájce obhajovat. Článek 14 odst. 3 písm. a) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má být neprodleně a podrobně informován o povaze a důvodu obvinění proti němu.

Z hlediska práva obviněného na spravedlivý proces tedy citované usnesení o zahájení trestního stíhání zdaleka nespĺňuje potřebné náležitosti. Z tohoto usnesení nelze zjistit, co konkrétně je obviněnému kladeno za vinu, tedy v jakém jednání obviněného mělo spočívat porušení povinností policisty a o jaké povinnosti se mělo jednat.

Ještě jednoznačnější je nedostatečnost usnesení o zahájení trestního stíhání z hlediska subjektivní stránky trestného činu. Základním zákonným znakem trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. je úmysl způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Nepostačuje tedy úmyslné porušení povinností v souvislosti s pravomocí veřejného činitele, ale pro naplnění skutkové podstaty uvedeného trestného činu je vyžadován tento kvalifikovaný úmysl. Tato skutečnost je v usnesení o zahájení trestního stíhání ignorována, a jestliže je tato subjektivní stránka trestného činu pominuta, celé usnesení postrádá podstatnou náležitost a nelze je považovat za zákonné zahájení trestního stíhání. Základní skutečnosti týkající se subjektivní stránky trestného činu však musí být dány již v době, kdy je trestní stíhání zahajováno, a musí být usnesení o zahájení trestního stíhání alespoň tvrzeny. Tak tomu nebylo v daném případě, kdy zmíněné usnesení i z tohoto důvodu nemůže být zákonným podkladem pro trestní stíhání obviněného.¹¹¹

---

¹¹¹ Krajský soud v Hradci Králové, 10 To 519/2003, [Výběr VKS 291/2003]

Ke shora uvedenému judikátu lze uvést, že soud postupoval a rozhodl v souladu s právními normami, když dospěl k závěru, že usnesení o zahájení trestního stíhání musí být konkrétním způsobem vyjádřeno, v jakých skutečnostech je spatřováno naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu, včetně subjektivní stránky. Nesplňuje-li usnesení o zahájení trestního stíhání tyto náležitosti, není trestní stíhání obviněného v souladu s ústavní zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů a s právem obviněného na obhajobu, což je závažná procesní vada. V usnesení o zahájení trestního stíhání musí být konkrétním způsobem vyjádřeno, v jakých skutečnostech je spatřováno naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu, včetně subjektivní stránky.

b) Vrchní soud v Olomouci, 3 To 45/2003, [Výběr VKS 314/2003]

V Usnesení o zahájení trestního stíhání musí skutková věta představovat úplné slovní vyjádření posuzovaného jednání, obsahovat všechny relevantní okolnosti. Z obsahu výrokové části musí být obviněný dostatečně seznámen s povahou a důvody svého obvinění. V případě, že usnesení nemá tyto požadavky, je obviněný poškozen na svých právech. Rovněž je zapotřebí, aby skutková věta obsahovala formu zavinění. Pokud se obviněný dopustil úmyslného trestného činu, nelze ve skutkové větě uvádět okolnosti, které mohou zakládat myšlenku nedbalostního jednání. K tomuto se také staví soudní judikatura.

Trestní stíhání obviněného je zákonně zahájeno tehdy, lze-li výkladem slov a slovních spojení užitých při popisu skutku, v souladu s jejich běžným jazykovým chápáním, dospět k poznatku, že znaky objektivní a subjektivní stránky stíhaného trestného činu jsou jimi dostatečně vyjádřeny. Je-li proto ve sdělení obvinění uvedeno, že obviněný „... pistolí ráže 9 mm, střelil do hlavy do levého ušního zvukovodu K.R., který následkům střelného poranění namíste podlehl...“, pak nevzniká pochybnost o důvodnosti zahájení trestního stíhání obviněného pro úmyslný trestný čin vraždy, neboť nezbytná forma úmyslného zavinění je v popise skutku takto dostatečně vyjádřena, neboť naopak nedbalostní přivození výstřelu majícího za následek usmrcení poškozeného by bylo třeba příslušným způsobem, tj. odlišně vyjádřit. Z hlediska ochrany obviněného je třeba

rovněž zvažovat, zda na svém obhajovacím právu nebyl poškozen z hlediska garancí čl. 6 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, zejména, zda byl dostatečně seznámen s povahou a důvody obvinění proti němu.¹¹²

Názor obsažený v nálezu Ústavního soudu ÚS 30/2000, stanoví v případě, že jde o úmyslný trestný čin, v usnesení o zahájení trestního stíhání musí být uvedena i subjektivní stránka trestného činu, tedy zavinění.¹¹³

Vrchní soud v Olomouci pod 3 To 45/2003 rozhodoval ve věci, kdy dne 8. 6. 2002 kolem 20.00 hod. v K., v rodinném domě na ul. T. č. 41, okr. P., kde byl na návštěvě u svého známého K.R., tohoto střelil do hlavy pistolí značky CZ 85 COMBAT, ráže 9 mm LUGER, v úmyslu ho usmrtit, v důsledku čehož pak poškozený K.R. utrpěl vstřel, lokalizovaný v levé spánkové krajině, zlomeniny klenby a spodiny lební, zhmoždění mozkového kmene, prokrvácení měkkých pokrývek lebních v levé spánkové krajině, temenní krajině vlevo a v obou týlních krajinách, prokrvácení levého spánkového svalu, krvácení do měkkých plen mozkových na bočních plochách levého čelního, spánkového a temenního laloku, spodní ploše levého čelního a spánkového laloku mozku, v okolí mozkového kmene a na horní ploše pravé mozečkové polokoule, otok mozku a mozkového kmene, akutní rozedmu plic, známky vdechnutí malého množství krve do dýchacích cest, drobnou povrchní škrábacovitou kožní oděrku na pravé tváři a podkožní krevní výron na dolním víčku pravého oka a na pravé paži, kdy těmto zraněním na místě podlehl.

Právě správným postupem dle § 160 tr. řádu, je realizována zásada řádného zákonného procesu, uvedeného v čl. 8 Listiny základních práv a svobod. Pokud zahájení trestního stíhání nemá zákonný podklad, došlo k porušení čl. 8 odst. 2 Listiny. V návaznosti na to pak cituje ustanovení § 2 odst. 1 tr. ř., tedy procesního předpisu, upravující trestní stíhání ve smyslu Listiny základních práv a svobod, dle něž nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem, který tento zákon stanoví. Jde-li o úmyslný trestný čin, musí být v usnesení o sdělení obvinění uvedena i subjektivní stránka činu, který zavinil,

---

¹¹² Vrchní soud v Olomouci, 3 To 45/2003, [Výběr VKS 314/2003]

¹¹³ Nález Ústavního soudu ÚS 30/2000

případně i pohnutka a následek. V první řadě je třeba konstatovat, že samotné vymezení skutku (tzv. skutková věta), je stěžejní pro celý průběh trestního řízení, neboť je základem pro zkoumání, zda bylo zajištěno zachování totožnosti skutku, pro něž bylo zahájeno trestní stíhání se skutkem, při respektování obžalovací zásady a tím i pro zachování základní zásady trestního řízení, práva na obhajobu, vycházející v pravé řadě z práva obviněného být seznámen s obsahem obvinění, jež je mu kladeno za vinu. Skutková věta má vyjadřovat stručně a výstižně skutek, kterého se obviněný podle zjištění orgánů činných v trestním řízení v konkrétní důkazní situaci dopustil, když popis skutku musí být uveden tak, aby jednotlivé části odpovídaly příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu, jimiž je obžalovaný vinným, když popis způsobu spáchání trestného jednání je odvislý od povahy konkrétního skutku. Jiný popis zasluhuje majetkové trestné činy, jiný trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti, případně trestné činy verbálního charakteru, apod. Každopádně však skutková věta má představovat úplné slovní vyjádření posuzovaného skutku tak, aby obsahoval všechny relevantní okolnosti z hlediska použité právní kvalifikace. Na druhé straně ve skutkové větě nelze uvádět jiné skutečnosti, než ty, které mají oporu v provedeném dokazování. Jestliže znakem objektivní stránky je i způsob provedení činu, je nutno jej popsat skutkově, nikoli právně. Při hodnocení, zda skutek odpovídá těmto požadavkům a v důsledku toho i ústavně chráněným právům, zejména zásadě řádného zákonného procesu, ve smyslu § 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, je nutno zkoumat, zda obsah popisovaného skutku odpovídal konkrétním skutečnostem, z nichž mohl policejní orgán při zahájení trestního stíhání vycházet a zda takto vymezený popis skutku mohl vést k závěru o nutnosti zahájení trestního stíhání.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Vrchní soud v Olomouci, 3 To 45/2003, [Výběr VKS 314/2003]

8. Shrnutí, závěr, doporučení

Práva obviněného v trestním řízení jsou v naší zemi zaručena nejenom zákony, ale i právní normou vyšší právní síly, tzn. zejména Ústavou a Listinou. Vedle výše uvedeného dohlíží nad dodržováním práv obviněného též evropské právo.

Ústava zaručuje v trestním řízení práva obviněného, kde se stanoví, že Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Již ČSSR podepsala a vyhlásila tzv. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech vyhlášený v Chartě OSN, ze kterých vychází práva obviněného a tato byla převzata do našeho právního systému. Nutno poukázat na evropské právo, které jak již výše uvedeno zaručuje práva obviněného a to zejména Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená Radou Evropy, kterou ČSFR podepsala a vyhlásila.

Lidská práva patří mezi nejdůležitější subjektivní práva, která jsou zaručena ústavně a to zejména Listinou a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázaná. Rozsah těchto práv není s konečnou platností uzavřen. Je nutno vycházet z toho, že lidská práva jsou nezcizitelná, nezadatelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. I z pohledu pramene práva, jsou mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách závazným vnitrostátním pramenem.

Z ústavně zaručených práv je nutno ve vztahu k právům obviněného vyzdvihnout zásadu řádného zákonného procesu, která je upravena v čl. 8 odst. 2 LPS, kde je zakotveno, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven osobní svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Dále článek 37 odst. 2 Listiny zaručuje právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Rovněž právo odepřít výpověď, pokud by si osoba způsobila trestní stíhání sobě nebo osobě blízké což zaručuje čl. 37 odst. 1 Listiny. Z pohledu obhajoby obviněného a s tím souvisejícím právem je rovněž důležité právo obviněného nahlížet do spisu, což opět zaručuje Listina v čl. 40 odst. 3. V neposlední řadě je nutno zmínit též podmínky, za kterých lze vzít osobu do vazby, což je upraveno v čl. 8 odst. 5

Listiny, který stanoví, že nikdo nesmí být vzat do vazby, pouze z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Nedotknutelnost osoby je zaručena čl. 7 Listiny a podle článku 7 odst. 2 Listiny nesmí být nikdo mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Práva obviněnému nezaručuje pouze judikatura našich soudů, ale též judikatura Evropského soud pro lidská práva.

V trestním řízení jsou práva obviněného, zaručená Ústavou, Listinou, a mezinárodním právem, z velké části realizována prostřednictvím zákona č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (Trestní řád) ve znění pozdějších předpisů. V trestním řízení je z pohledu zásahu orgánu moci do práv osoby nejdůležitější fáze vyšetřování. Vzhledem k tomu, že tato fáze začíná předáním Usnesení o zahájení trestního stíhání konkrétní osobě, musí být z pohledu obviněného a obhájce kladen velký důraz na tuto listinu. Jde o rozhodnutí, které musí mít náležitosti, kladené trestním řádem zejména v ustanovení § 134. Zde trestní řád taxativně stanoví náležitosti usnesení, které musí obsahovat. Jedná se o označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde, den a místo rozhodnutí, výrok usnesení s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito, odůvodnění, pokud zákon nestanoví něco jiného, poučení o opravném prostředku. Rovněž v ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu není taxativně uvedeno, že výrok usnesení musí obsahovat subjektivní stránku trestného činu. Trestní řád zde ukládá za povinnost uvést ve výroku usnesení popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován. Pokud by byl text jednotlivých paragrafů doplněn o povinnosti uvést subjektivní stránku trestného činu, byla by práva obviněného ve vztahu k trestnímu stíhání a dalším úkonům ve vyšetřování posílena.

Domnívám se, že by ve shora uvedených ustanoveních trestního řádu mělo být taxativně stanoveno, že výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat i subjektivní stránku toho daného trestného činu. Toto vidím jako nedostatek v současné legislativě a námět de lege ferenda. Nutnost uvádět v Usnesení o zahájení trestního stíhání mimo jiné i subjektivní stránku trestného činu konstatoval v uváděné judikatuře této diplomové práce Krajský soud v Hradci Králové, 10 To 519/2003, a Vrchní soud v Olomouci, 3 To 45/2003.

Souhlasný postoj zastává též Ústavní soud ve svém Nálezu Ústavního soudu ÚS 30/2000.

Návrh na doplnění ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu:

1) Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, **uvedení subjektivní stránky úmyslného trestného činu**; obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§120odst. 2). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Cizojazyčné resumé

The topic of this thesis is „the accused in the preliminary criminal procedure”. The accused has its rights guaranteed by the intrastate law and also by the European law. All his rights may be applied by him in all the stages of the criminal procedure by his own acting as well as through his counsel for defence.

The Czech Republic guarantees the rights of the accused especially by the Constitution, the Charter of fundamental rights and freedoms and the laws regulating the criminal procedure. In the field of the European law, the ratified and declared international treaties of the human rights and basic freedoms by which the Czech Republic is bound and which are obligatory and preferred to the law are applied during the protection of rights of the accused. The then Czechoslovak Republic signed and declared the International Covenant of Civil and Political Rights declared in the UN Charter from which the rights of the accused follow and it was taken over into our legal system. As for the European rights, the rights of the accused are protected especially by the Convention of protection of human rights and individual freedoms declared by the Council of Europe and signed and declared by The Czechoslovak Federative Republic.

During the criminal procedure, the personal freedom of man is restricted in an essential way. For this reason it is important from the viewpoint of the defence of the person against which the criminal procedure is conducted that the rights of this person are neither restricted nor breached. The accused asserts his rights during the individual acts of the criminal proceedings, be it the rights during the detention, taking into arrest, issue of thing, during the examination, during some special ways of probation, as confrontation, recognition, attempt in investigation, reconstruction, check on the spot and during the next acts.

Not only the accused person i.e. the suspect has his rights in the criminal procedure, but also the counsel for defence who supervises observing the law and all the principles of the criminal procedure.

The permanent judicature of the courts of all the degrees has high importance for asserting the right of the person against whom the criminal procedure is conducted.

Seznam použité literatury:

1. Pavel Šámal a kolektiv, Trestní řád, 6. vydání, Praha 2008,
2. Koudelka Z., Růžička M., Vondruška F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou, Praha, Leges 2010,
3. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30 ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení: zdroj Policie ČR, Policejní prezidium (www.mvcr.cz)
4. Vantuch, P., Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010,
5. Chmelík J. a kolektiv, Rukověť kriminalisty. Plzeň 2005,
6. Pavel Šámal a kolektiv, Přípravné řízení trestní 2. Vydání, C.H. Beck,
7. Jiří Jelínek, Trestní právo procesní, 5. vydání, Linde Praha
8. František Novotný, Josef Souček a kolektiv, Trestní právo procesní, Vydavatelství Aleš Čeněk
9. Fryšták Marek a kolektiv, Trestní právo procesní, KEY Publishing
10. Aleš Gerloch, Teorie práva, Vydavatelství Aleš Čeněk Plzeň 2007
11. Vladimír Zoubek, Lidská práva, globalizace-bezpečnost, Vydavatelství Aleš Čeněk
12. V. Mandák, K podmínkám zastoupení advokáta advokátním koncipientem při obhajobě obviněného, Trestněprávní revue 1/2002,
13. Dagmar Šídová, K právům obviněného podle § 33 odst. 1 TrŘ, Právní rozhledy 1/1998,
14. Jiří Herczeg, Právo obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě, Bulletin advokacie 12/2007,
15. Ježek, V., Zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 a 12,
16. Hendrych, D. a kol., Právní slovník, Praha 2009
17. www.nsoud.cz/Judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/uvod
18. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 21. září 2009, o trestním řízení, Sbíрка pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce
19. Horzinková, E., Kučerová, H.: Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou. Praha: Leges, 2011,

20. Šámal P., Novotný R., Růžička M., Vondruška F., Novotná J.: Přípravné řízení trestní, 2. doplněné a přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2003,
21. Mandák V., K otázce vyloučení obhájce, Trestněprávní revue č. 2/2001,
22. Pavel Šámal, Zkrácené přípravné řízení, Trestněprávní revue 1/2002,
23. Vetešník P., Jemelka L., Zákon o obecní policii, Komentář 1. vydání, Praha 2009
24. Jemelka L., Vetešník P.: Zákon o přestupcích a přestupkové řízení, Komentář 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2011
25. Novotná J., Právní pomoc v cizině v přípravném řízení trestním, 2. vydání, Praha 2005
26. Pavel Šámal: Zamyšlení nad judikaturou k neodkladným a neopakovatelným úkonům, Soudní rozhledy 1/1998
27. Musil J. a kol.: Kriminalistika, vysokoškolská učebnice, Naše vojsko, Praha 1994
28. Záhora J., Teoretické a praktické problémy dokazovania, pocta prof. JUDr. Vladimírovi Mathernovi DrSc., Bratislavská vysoká škola práva 2008, ISBN 978-80-89363-17-9
29. Prerad V., Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky, Bulletin advokacie 6-7/1997
30. Vychodil M., Rekonstrukce trestného činu (I. část), Bulletin advokacie 8/1997
31. Pavel Vantuch: Zadržaná podezřelá osoba a její právo na obhajobu, [Právní rozhledy 11/1998
32. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.11.2005, sp. zn. I. ÚS 402/05
33. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7.11.2006, sp. zn. I. ÚS 631/05
34. Krajský soud v Hradci Králové, 10 To 519/2003, [Výběr VKS 291/2003]
35. Vrchní soud v Olomouci, 3 To 45/2003, [Výběr VKS 314/2003]
36. Nález Ústavního soudu ÚS 30/2000,

Zákony:

37. Ústava ČR č. 1/1993 Sb.,
38. zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod,
39. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním,
40. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,

41. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,
42. zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
43. zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
44. zákon č.293/1993 Sb., o výkonu vazby
45. zákon č.85/1996 Sb., o advokacii